

ВІСНИК ЖЕСЕРАЛД

- VISNYK

Свобода народам!
Свобода людині!

Спільнота - політичний місачник

ЗМІСТ

Т. Курніта — Чужі ліси, чужі діброви . . .	1
Відозва Буковинської делегації „Української Національної Ради”	1
В. Качмар — Перший Листопад	1
Е. М. — Листи до любезних земляків	3
І. В-к — На чорносотенських стезях	5
О. Н. — Нема про що сперечатися	10
Едвард М. О'Коннор — Американський політичний реалізм і СССР	12
І. Хорольський — Тайванський двобій	15
А. Орликовський — В 300-ліття Гадяцького договору	16
А. М-н — До свід перетворення	18
Е. М. — Дещо про польськоєць	21
П. Кізко — Осінь	24
М. Щербак — Вогненне слово	25
Юхим Мартич — Безсмертні серця (уривок)	26
П. Кізко — Поет і редактор (фейлетон)	27
Борис Гомзин — Спомини (уривок)	28
М. Бутович — Сира Дивізія	29
Антикомуністичний Конгрес у Гватемалі	32
Н. О. — Збори ЗУАДК'у	32

ОРГАНІЗАЦІЯ
ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ
СВОБІД
УКРАЇНИ

вплив на політичні, а ще більше на військові кола українців у Західній Україні.

Вже в перших днях світової війни українці почали в галицькій волості організовувати власну збройну силу. Малочисельний спочатку легіон Українських Січових Стрільців мав стати зав'язком армії для боротьби за визволення України. Величава, ні на мить незатемнена ідея визвольної боротьби була отою невичерпною динамічною силою, яка гнала Усусусів з одного бою до наступного, від одної перемоги над москалями до наступної. А після березневої революції на Східно-українських землях ота національна свідомість серед українського вояцтва помітно спотужніла. Бо як заінтувалася Українська Держава, то українські вояки були першими, що кинули нові гасла й підняли їх на лезах багнетів у боротьбі з російською тирานією.

Серед Усусусів у тому часі щораз то більше назрівала думка про самостійне організування української державності й на ЗУЗ-ях. Після масового вічевого руху у вересні 1918 р. у цілій Західній Україні, що висловлював протест проти пляну деяких австрійських кол прилучити Галичину до Польщі, наступила теж і політична акція українських послів у Відні. Дня 14 жовтня 1918 р. голова Української Парламентарної Репрезентації, др. Е. Петрушевич, протестуючи у Відні проти політики уряду, домагається „з'єднання всіх українських земель в одну українську державу!“ Розуміється, що йшлося про українські землі, які в той час входили в склад австро-угорської держави. Те саме домагання повторив у Відні др. Кость Левицький.

Дня 18 жовтня постас у Львові Українська Національна Рада, яка вже на другий день проголосує Українську Державу на західно-українських землях. Однак не спали й поляки. Во-

„VISNYK“ — „THE HERALD“
Published by Organization for Defense of Four
Freedom of Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,
New York, N. Y.

I. Wowczuk Editor in Chief
Adress: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York 3, N. Y.

ни знали, що вже у жовтні діяла у Львові Українська Військова Організація, що під назвою Військовий Комітет, організувала по всіх повітах військові комітети, готовуючись до збройного зудару з ворогами української волі. І коли 31 жовтня наспіла до Львова вістка, що на другий день приїзджає з Krakova польська Ліквідаційна Комісія, щоб перебрати від німця графа Гуйна владу над цілою Галичиною, українці прибули до намісника Львова з домаганням передати їм владу. Намісник зволікав, бажаючи віддати Галичину полякам. Тоді забрав голос Український Військовий Комітет. Його голова, сотник Вітовський заявив д-ру Костеві Левицькому, що українське вояцтво готове перебрати владу у Львові та в цілому краю!

Це був рішальний і напружений час. Поляки мали у Львові багато легіоністів Пілсудського та ждали тільки на Ліквідаційну Комісію. Вона була вже в дорозі до Львова. Вечером 31-го жовтня в год. 8-ї відбулося у залях Народного Дому при вул. Рутовського засідання Української Генеральної Команди під проводом сот. Вітовського. Військовим темпом виготовлено плян захоплення влади в цілому краю, а зокрема у Львові. Слід відмітити, що збройна сила українців у Львові начисляла в тому часі ледві 1.400 вояків. Негайно вночі розійшлися зв'язкові у край. Плян перевороту назначено на годину 4-ту ранком 1 листопада. У Львові та в усіх містах і містечках почалося розброєння чужих військових відділів. У Львові обсаджено українськими вояками всі важливіші державні та військові об'єкти. По вулицях проходили українські військові стежі. Переbrano всю зброю і озброєно нею нове українське військо.

А як розвиднилося, то морозний листопадовий ранок зустрінув у Львові та скрізь у Галицькій Волості українську владу! Відновлено Українську Державу. Синьо-жовті прапори гордо лопотіли на вежі Льва Города та в інших містах західно-української області. В годині 7-ї ранку сот. Вітовський, як начальний командант української збройної сили, звітував голові Української Національної Ради: „Пане Президенте! Голову, що українське військо перебрало повністю владу у Львові та в інших містах Галичини. Наше військо береже ладу й безпеки в цілому краю“.

Це був великий день! 1-ий Листопад 1918 р. Після 569 років чужого панування многострадальна спадщина короля Данила знову дістала, чи пак добула правне й фактичне володіння як одвічного господаря українського народу Галицької області. І така розв'язка була єдино справедлива та відповідала незаперечно му характерові цих земель, історичній традиції і волі населення. Така розв'язка відповідала теж і міжнароднім актам того часу, що проголошували гасла самовизначення малих і великих народів.

Нажаль наші сусіди поляки не погодилися зі суверенним актом волі українців західної області. Вони виступили збройно проти нашого Листопадового Чину, започатковуючи польсько-українську війну. Годі інакше скваліфікувати тодішній польський виступ — як прикладаючи до нього означення „несправокована агресія”! Нині з історичної перспективи годі не добавити отих катастрофальних наслідків, які принесла польська агресія полякам і українцям.

Якщо б поляки застосували позиційну війну, то наші Січові Стрільці може й перемогли б поляків. Але це була польська партизанка. Після трьох тижнів геройських боїв нашого вояцтва, наше командування дало наказ відступити зі Львова. О. Кузьма пише у своїй монументальній книзі „Листопадові Дні”, що: „Стрільці плакали й благали, щоб ім дозволено вмирати зі збросю в руках на вулицях Львова”!

Так, у силу існуючих тоді умов, Польща вирішила збройний конфлікт на ЗУЗ у свою користь. Запоморочені від успіхів, нахваливались поляки до 25-и років затерти останній слід українськості цих земель. А якже тяжко історична доля помстилась над репрезентантами імперської ягайлонської ідеї. Адже 25 років пізніше поляки мусіли у всій своїй масі покинути раз на завжди ЗУЗ і переселитися до корінної Польщі. Що більше, 25 років пізніше поляки попали у неволю безоглядного наїзника, що брудним чботом однаково топче гробы „обронощуф Львова” на Личаківському та святі могили наших героїв на янівському кладовищі у Львові.

Історія ще раз доказала, що імперіалізм не минає і тих, які його стосують у міжнародних взаєминах. Поляки не тямili тоді, що кожний новий Андрусів провадить до нового розбору Польщі. Українські сили, що билися за наш

Е. М.

ЛИСТИ ДО ЛЮБЕЗНИХ ЗЕМЛЯКІВ

Знаний американець-українофіл, при зустрічі, поздоровляє:

— Гратулюю! — Чули про великий літературний успіх вашого земляка Пастернака? „Пастернак” — це ж українське слово, значить, він — українець!

Прийшлося пояснити американському приятелеві різницю між словами „пастернак” і „Пастернак”, а при тім додати, що п. Борис Пастернак продукується російською мовою і навіть з походження є „москвич”.

Чужинець — приятель був явно розчарований.

Та відчуваю, що прийдеться спробувати розчарувати також і земляків... хоч це справа вже не така легка.

Не раз бо приходилося чути від близьких до літератури сучасників вирази захоплення про Б. Пастернака-поета. Еріхонський галас про роман „Доктор Жіваго” і плянетарно урухомлена машина роблення його авторові нобелівських перспектив — дуже утруднюють будь-який тверезий погляд на всю справу. Галас, реклама і авторитет „світової” опінії — роблять своє враження, а на завжди емоціональних (і по відношенні до чужинців — безкри-тичних і улеглих) моїх земляків — поготів.

Львів, могли б бути й вирішити боротьбу за Вільний Київ! Тоді й таким чином загроза російського імперіалізму була б відсунена далеко на схід, якщо б поляки були невтіральні, а не агресорами. Думаемо, що досвід минулого, куплений дорогою ціною крові, отверезить поляків і, що вони врешті зрозуміють істину: не може бути самостійної Польщі без Самостійної України! Це один факт. Що незалежна Польща не може існувати, коли розпад російської імперії не стане доконаним фактом, а на її місці не заіснують вільні, незалежні держави. Це другий факт. Що тільки Самостійна Соборна Україна докорінно змінить політичний уклад сил на сході Європи і щойно тоді Росія втратить без України свою силу. Це третій факт.

Зрозуміють ці три факти поляки — тоді не буде нового Андрусова з відомим фіналом для Польщі.

Отож, не мавши нагоди в свій час пізнати п. Б. Пастернака особисто, досить давно знаю його літературну діяльність і маю усталений на неї погляд вже віддавна. Є це дуже здібний літерат, технічно добре підготований і сформований в атмосфері передреволюційної літературно-мистецької Москви. Не мавши в собі ніколи, сказати б, „творчого ядра”, був він щось на подобу здібного піяніста: міг взяти тему чи фразу з якогось класика і дати на них власну варіацію, майже завжди цікаву, децо снобістично стилізовану, навіть забавну і, в кожнім разі, на добром літературнім рівні. Тому зовсім не випадково звучить заголовок його однієї з перших (і, здається, найліпшої) збірок віршів, а саме: „Теми й варіації”. Давши таку назву, Пастернак проявив не лише добрий смак, а й тонке письменницьке сумління та мистецьку самосвідомість.

Коли наші північні сусіди, емігранти й не-емігранти, проголосили його (десь в 30-их роках) визначним, а навіть великим поетом, то це була очевидна аберація, яка мала багато причин. Опріч загального обніження рівня советської літератури і фізичного зникання її здібніших представників, відіграло роль й те, що Б. Пастернакові пощастило протягом аж сорока літ офіційно залишатися, сказати б, „незаангажованим” советським режимом, себто на тлі суцільної колективізації мистецтва — залишатися майже „єдинолічником” в літературі.

Розуміється, літературна політика соввлади була (і є) далеко не однаковою на теренах РСФСР і УССР. І якби Б. Пастернак уживав у своїй літературній діяльності, напр. української мови (як, напр., І. Кулик), то і його літературна кар'єра, і його літературне єдино-лічництво — були б давно і відразу ж припинені. Але, видно, щастям Пастернака було те, що він є письменник російський, а понадто — „москвич”.

В нашій химерній добі дивовижних подій і явищ, — якби навіть ареопаг в Стокгольмі, змінив свої дотеперішні, мовляв, „всіх” і уквітчав автобіографічний роман п. Пастернака лаврами Нобеля, то таку подію не належить брати надто поважно: чи був би це „Доктор Жіваго” чи „Доктор Мертваго”, — справа не міняється.

**

З витривалістю доброго стратега і здібностями не абиякого тактика веде свою небезпечну, обраховану на довший час, національно-державну операцію — генерал Ш. де-Голь. Частина скаліченої Європи, що ще заховала чуйність духа і *élan vital*, з затисненим віддихом слідкує це драматичне бореніє живота зі смертю — Франції, а з нею цілого континенту.

Таємничі обсерватори разом з Москвою слідкують теж, але у тих обсерваторів затиснене щось інше: зуби. Аж до скреготу.

**

На всіх наших безконечних імпрезах ми, зазвичай забавляємося самокомпліментами, які дратували ще Шевченка („а історія, а мова!...”).

Але варто часом прислухатися, що про нас говорить чужинець та ще й ворог:

„Фірер і райхскомісар Еріх Кох відкинули рішуче концепцію вільної української держави. Слов'яни, це своєрідна кріляча родина, члени якої ніколи не вийдуть поза організаційні межі власної родини, якщо їх до цього не приневолить якась, звичайно чужа, провідна верства. Загальна дезорганізація є тим станом, який бажає собі слов'янський тип людини”.

Це цитата з „ґрунтовно простудійованих міркувань” за столом в головній квартирі А. Гітлера 19 вересня 1941 р.

**

Немає сумніву, що вже сам вид бандури викликає в нас душевний трепет, а з першим звуком її у нас, як поетично висловлюються газетярі, „сльози виступають з очей”. Це — щира, хоч і наша цілком інтимна — правда.

Але об'єктивна правда ось яка: 1) бандура — інструмент багатий, трудний, наскрізь своєрідний і камерний; 2) як інструмент глибоко-національний, не конче має подобатися іншим націям; 3) у більших кількостях, понадто у зв'язку з фантастично-екзотичними костюмами, — для амбасадорування надається мало, або й може принести цілком відворотні від заміреніх — наслідки.

Досить часто буває так, що конче необхідно спершу подумати, а потім вже ...

І то подумати головою, а не серцем, як ми ним зазвичай думаємо. Бо серцем треба лише відчувати.

І ще одне: серце має бути гаряче, а голова, навпаки, холодна. Примха природи і щербата наша історія зробили так, що зазвичай, ми

I. В-к

НА ЧОРНОСОТЕНСЬКИХ СТЕЗЯХ

Дзвони славили вселенськість

В московському царстві урочисто відзначено дві події: 40-ліття комуністичної партії, створеної в Москві 5-12 липня 1918 р. для України і 40-ліття Московської патріярхії. Хоч ювілей, якими увіковічнено дві заперечуючі себе події, ніби різні, проте суть їх одна — імперська. Її то й увиразлено в публікаціях з приводу обох подій.

В серпневому числі „Вісника” була вміщена коротка замітка про еволюцію Православної московської Церкви за 40 років, в якій дійшло до гармонійної співпраці між владою церковною і урядом ССРР. Антирелігійна барабанщи-

маємо гарячу голову, та зимне (ї незряче) серце.

**

Колись в Єлисаветі (по-царському — Єлизаветграді), родовищі національного театру, опріч славної Реальної Школи, де вчилися Е. Чикаленко, М. Садовський, П. Саксаганський і ряд інших, аж на Юрію Яновському кінчаючи, була не менш славетна фабрика Ельворті, при якій („за кривавого царизму“!) існував сливє постійний український театр ...

А тепер з „Вітчизни“ (ч. 8 ц. р.) довідуємося, що в тім же Єлисаветі, себто по-советському „Кіровограді“ (бувший „Зіновівськ“) існує теж постійний, але вже „Кіровоградський Государственний Русский Театр им. Кирова“.

Бурхливий, будь-що-будь, розвиток укр-культури — „національної формою і соціалістичної змістом“. І то — в колишній столиці Степової України!

Від Редакції: Шведська Академія Літератури нагородила Б. Пастернака нобелівською літературною премією, визнавши роман „Доктор Жіваго“ одним з найвидатніших творів нашої доби*. Автор роману вислав подяку за нагороду. Після цього письменника осуджено, виключено зі складу Союзу Советських Письменників і він перебував під домашнім арештом в Переяславі, під Москвою. В другому листі до Академії Літератури Б. Пастернак написав: „Беручи до уваги значення, якого надає суспільство, в якому я живу, призначенню мені нагороди, я змушений відмовитися від незаслуженої премії. Прошу вас не осуджувати мене за це добровільне зречення“.

на в урядових і партійних органах преси ще має місце, але вона не впливає зasadничо на політику Московської Церкви, яка при підтримці партії і уряду змагається за вселенськість. Що Церква стала потрібою імперії в її далекосяглій і розрахованій на довшу мету зовнішній політиці, як і в обороні від націоналізму — внутрішній, то річ безспірна вже. Не даром же в промовах імперського боса, а він балакучий, не зустрінете вказівок на те, що з „опіюмом народу“, яким вважається, за комуністичними канонами релігія, треба боротись. Антирелігійну роботу ведуть партійні „фельдфебелі“ і характер її, тон інший, як то було колись. А міністерські урядовці засідають і плянують так, щоб і пропаганда проти релігії була і щоб Церква, як імперська установа, очолена патріярхом, не занепадала, а виконувала призначенну їй в імперському возі функцію.

Знаменним є, що „некоронований цар“ перед цьогорічними урочистостями Церкви відбув довшу розмову з Патріярхом Московським і всея Русі Алексієм. Про що вони говорили, — преса не подала. Можна припустити, що узгіднювано тактику до 40-ліття, мабуть Патріярх „всея Русі“ одержав вказівки щодо генеральної лінії на тих урочистостях і відповідну міду на церковну політику.

Число 6 журналу Московської Патріярхії повністю присвячене 40-літтю відновлення патріаршества в московській Церкві. Воно цікаве і потребує глибшої фахової аналізи. Не подаючи її, хочу вказати на кілька засадничих моментів в цьогорічніх урочистостях. Редакція вказує, що святкування, які припадали на 27 листопада 1957 р. (в цей день було відновлено 40 років тому патріярхат на „повсемістному соборі“ московських Церков), перенесено на травень 1958 р. Повірмо редакції, що сталося це через холоди поруч з „цілою низкою причин“. На урочистості прибули представники багатьох Церков (див. примітку) з цілого світу. Чомусь не було нікого представлено від Митрополита Київського і Галицького — екзарха України Іоанна. Він, либо ж, хворий був, але ж міг хтось заступити. Не в хворобі треба

шукати причини відсутності церковного представника з Києва, а в генеральній лінії Кремля відносно України. В ОН її показувати можна і в Брюсселі теж, а на церковному соборі, що був першим етапом вселенськості — ні. Церква в советській Українській державі поズбавлена всякої автономії, вона московська, як і комуністична партія. Обидві установи існують на територіальній базі.

В урочистому акті, підписаному представниками згаданих Церков, сказано, що всі вони „мали утіху і зазнали радости спільногомолитовного єдинання”. А в промові патріярха „всех Русі”, виголошений після урочистої Вселенської Літургії в Богоявленському Катедральному Патріаршому Соборі Москви, трохи проіллю світло на ту радість. На літургії, як і на всіх численних церемоніях, були заступлені високі чини советського уряду. Звертаючись до всіх гостей, патріярх Алексій підкреслив, що „ці урочистості, означені евхаристичним єдинанням, є видимим проявом єдності і з'єднання Церков, які творять Святу, Соборну і Апостольську Церкву, що є тілом Христовим, а в живому тілі, „коли страждає один член, то з ним страждають і всі члени; коли славиться один член, то з ним радіють всі члени”. Так започатковано перший акт далекийдучого задуму. Евхаристичне єдинання Церков має допомогти Росії закріпити свої впливи в країнах, заступлених на урочистостях. І це було наголошено патріярхом Алексієм в його промові. „Цим самим подія, яку святкуємо, становиться з повсеместної — загальноцерковною (вселенською — Ред.), і набуває особливо-глибокого значення”. А те значення не тільки в канонах церковних, а в „промислові Божому про судьби російської Церкви”.

На урочистостях аж надто виразно, до пересади наголошувався отої „промисел Господній над Русскою Церквою”. Патріярх підкреслював, що неполадки, які були між Церквою і безвірницькою владою, вже минулися. Його промова стилем своїм і духом, а найбільше ідеєю, так нагадувала промову Победоносца в 900-ту річницю Хрещення Руси. 70 років тому оберпрокурор Святішого Синоду говорив про „єдинодержавіє”, що виросло разом з Московською Православною Церквою, а на цьогорічних урочистостях на оновлену Церкву покладено завдання підpirати і скріплювати боль-

шевицьке „єдинодержавіє”. І вона це робить.

Зовнішність політичної церемонії була уряджена надто величаво. Зустрічі церковних достойників з вченими, трапези, прийняття, тости і тости без кінця. Та й не диво, бо ж закладалися підвалини з'єднання православних Церков під патріярхом всієї Русі, що й стверджив в заключному слові блаженний Папа і Патріярх Александрійський і всієї Африки Христофор. „Наше нинішнє молитовне єдинання, сказав він, показує, що з'єднання християнських Церков здійсните”. Для такого акту не поскупились у Москві на величаві урочистості.

Гості багато оглядали, вірніше їм показували, щоб заохотити до об'єднання. Побували воно в Троїцько-Сергіївській Лаврі, ознайомились з історичними пам'ятками Москви, були прийняті в університеті Науковою радою і відвідали мавзолей В. Леніна і І. Сталіна. Так само ознайомились з пам'ятками Ленінграду, а в Сталінграді склали вінок на братську могилу тих, що впали, захищаючи „велику Русь”.

Зовсім непоказно, по-провінційному, були обставлені відвідини Києво-Печерської Лаври. До Києва іздило тільки дві делегації — польська й фінляндська. Приймаючи їх у своїй резиденції, Митрополит Київський і Галицький, екзарх України Іоан, висловив жаль, що він через хворобу не був на урочистостях. Його, мабуть, не пустили на урочистості, бо в пляні московської вселенськості для Києва не було місця. На урочистостях було стверджено, що „світло евангельського вчення прийшло до нас на Русь, іменно від великої Церкви Константинопольської”. Не з Києва, чи бодай через Київ, а прямо, безпосередньо в Москву. Тому то так величаво обставлено було відвідини Тройце-Сергіївської Лаври під Москвою, де „соборна молитва Вселенської Церкви в цім найстариннішім храмі, в одній з святынь православія зробила на всіх присутніх незабутнє враження”. А було їх сила-силенна і дивились вони, як церковні достойники „автомашинами стали підніматися до площі, перед Святыми ворітами зустрінуті празниковими дзвонами”. „Величавий похід проходив в порядку старшинства чести Православної Церкви”. Для обезпеченості Москвою Київської і Галицької Церкви в тій параді місця не було, тому ї „захворіли” Митро-

політа Київського, щоб викреслити й згадку про Київ на першому акті вселенськості.

В гучних святкуваннях і урочистостях Москва поклала підвалини церковного імперіалізму Московської Церкви, яку названо вже вселенською. На Церкву покладено завдання об'єднувати єдиновірних під скіпетром некоронованих московських царів. Хоч у промовах представників і міністрів-опікунів над Церквою не згадувалося покійного Победоносцева, проте його ідеї витали над усією церемонією, здійсненою комуністичною партією. „Під пралором єдинодержавія і самодержавія ми вирошли, під ним ми стоїмо, під ним становимо єдине тіло і охороняємо в ньому єдину волю і в цьому бачимо в майбутньому запоруку правди, порядку і добробуту землі нашої”. В пляні цих напрямних Победоносцева і були організовані урочистості, так гучно уряджені в сорокову річницю відновлення патріаршої влади в Москві.

Територіальний принцип

Думка про єдинодержавіє червоною ниткою проходить і через усі публікації з нагоди 40-ліття комуністичної партії для України. В еміграційній публіцистиці, не тільки московській, а й українській, іноді навіть націоналістичній, були і бувають твердження, що большевизм на Україні є витвором і українським. А в оцінці сучасного стану дехто покладає великі надії на еволюцію режиму, сподіваючись від української комуністичної верхівки оборони національної політики. Цьогорічні документи і публікації відносно постанови КП(б)У, що потрапили в советську пресу, багато роз'яснюють, даючи відповідь на питання: звідкіля пішов большевизм на Україні і для чого його туди експортовано? В короткій статті не збираюся аналізувати всіх публікацій, а обмежується до висновків. В „Комуністі України” (ч. 6) — органі ЦК КПУ, О. Юрченко в статті „Ленін і утворення комуністичної партії України”, посилаючись на Леніна і ухвали конференцій, досить об'єктивно дає відповідь на поставлене питання.

До липня 1918 р. (до завоювання Української Держави) на Україні були російські соціал-демократичні осередки. Характер їх, як і національний склад, нічого спільногого з укра-

їнськістю не мали, та їй підпорядковані адміністративно вони були Москві. Членство вербувалося передусім з російського пролетаріату та з елементів зрусифікованої української інтелігенції і такого ж робітництва. Імперський стратег Ленін, в якому дехто ще й досі бачить „добродія” національного визволення, дуже обурився, як довідався про спроби об'єднання українських робітників в національному соціал-демократичну організацію. В листі до українського журналу „Дзвін” він умотивував своє обурення так: „Доки і оскільки різні нації становлять єдину державу, марксисти ні в якому разі не будуть проповідувати ні федерацівного принципу, ні децентралізації”. Перед комуністичною партією ставилося завдання „зберегти і зміцнити єдність багатонаціональної робітничої кляси”, вимагалося вести „наполегливу боротьбу за єдність робітничої кляси багатонаціональної Росії”.

Перебираючи імперську владу від російської „демократії”, большевики не допускали й помислу про якусь окрему комуністичну партію на Україні. Ще в 1916 р. Ленін був переконаний, що „в Україні немає ще завершення національного руху”, а російські большевики, що діяли в Україні властиво й мали завдання не допустити до його завершення. Тільки могутнє національне піднесення 1917 р. змусило большевиків шукати способів, щоб український національно-визвольний рух врати в централістичні карби московського „єдинодержавія”. Після III Універсалу, яким проголошено Українську Народну Республіку, київський комітет російських большевиків пропонує скликати з'їзд большевицьких організацій України. Тоді ж російська большевицька газета „Пролетарська Мисль” (Київ, 22 листопада 1917 р.) висуває домагання об'єднати всі організації революційної соціал-демократії в крайову організацію з своїм центром, „але з умовою, що він входив би, як частина в цілі, в російську соціал-демократичну робітничу партію”. В постановах большевицького центру вимагається попілшити роботу російської соціал-демократичної організації на Україні, але скрізь підкреслюється потреба „зміцнення зв'язків з ЦК РСДРП(б)”.

Заскочені силою національного руху большевики, під тиском національних подій на Україні творять т. зв. обласні центри в Києві,

в Харкові, підпорвдані російському центрові в Москві. Щодо принципів і суті адміністративного управління, то на обласному з'їзді більшевиків у Києві (грудень 1917 р.) було наголошено таке: „Принцип нашої організації не національний, а територіальний”. (В. М. Шахрай). Тільки після проголошення Української Держави більшевики були змушені переглянути свої позиції і, рятуючи єдинодержаві, ідути на тактичні маневри, ставлячи „надзвичайно важливі і невідкладне завдання — об'єднати більшевицькі організації, що діяли в Україні, в єдину організацію з своїм всеукраїнським партійним центром” з тим, щоб вона входила до РСДРП, як частина в цілому. То був вимушений національною революцією тактичний крок для протидії і боротьби з політичними силами в Україні, що оформляли себе на державницьких засадах української самостійності.

Об'єднання більшевицьких організацій не проходило гладко, навіть після проголошення в Харкові Української Соціалістичної Народної Республіки (25 грудня 1917 р.). На з'їздах зарисувалися три течії. Одні (праві) вороже ставились до Української радянської держави і пропонували називу для партії (найвідповіднішу — ред.) — Російська Комуністична партія більшевиків на Україні. Другі (ліві) — прагнули відокремитись від ленінського ЦК і називались „Українська комуністична партія”. А треті, шукаючи середини, пропонували автономне оформлення „КП(б)У в рамках російської комуністичної партії”. В липні (5-12, 1918 р.) в Москві відбуто перший з'їзд російських більшевицьких організацій на Україні, на якому створено комуністичну партію для України. І цей інструмент колоніальної політики названо „Комуністичною партією більшевиків України”. В назві збережено глибоку зasadу, що це організація територіальна, а не національна.

Н. Підгорний — секретар ЦК КПУ в 40-ліття того творива пише так: „З'їзд схвалив об'єднати більшевицькі організації в Ком. партію України”, що „входить до єдиної російської комуністичної партії з підлеглістю в питаннях програмових загальним з'їздам російської комуністичної партії, а в питаннях загальнополітичних ЦК РКП”. Уважне читання тексту цитати виключає всякі теревені про якийсь на-

ціональний характер комуністичної партії на Україні.

На це твориво московської політики єдинодержаві покладено таке завдання:

„З'їзд зобов'язав комуністів очолити громадянську війну, зобов'язав боротись за революційне об'єднання України з Росією в межах Російської совєтської Соціалістичної Республіки, бачучи в тому вирішну умову перемоги над ворогами нашої батьківщини”.

Отже, комуністичну партію України створено в Москві для України, як знаряддя московського єдинодержаві. Такою вона була і є, незалежно від того, чи в складі її було 19% українців в 1920 р., чи 60% в 1958 р.

Старі підвалини імперської політики в практиці

В ч. 11 теоретичного журналу ЦК КПСС „Комуніст” знаходимо генеральні напрямні в теперішній імперській політиці. В. Гафуров, в статті „Успіхи національної політики КПСС”, покликуючись на Сталіна, пише таке: „Навряд чи підлягає сумніву, що на вищих стадіях комуністичного суспільства неминучим є зникнення національних різниць і злиття мов”. Розважання більшевицького офіціозу над практикою того злиття довгі і нудні. В них, правда, говориться, що це станеться не зараз, але наголошується ролю і важливість російської мови. В. Гафуров вже й тепер не ховас того, що над отим злиттям працюють і командують в імперії російські комуністичні кадри. Для більшої еластичності в керівництві для них є „виправдана практика вивчення мови того народу, серед якого вони живуть”. Теоретичні розважання, яких чимало в довгій статті, про рівноправність всіх мов, вжито для того, щоб увіпуклити ролю імперської мови:

„Російська мова справедливо розглядається, як друга рідна мова всіх національностей, що населяють країну соціалізму”.

Тільки завдяки їй „досягнення російського народу, а також кожної національної республіки, в галузі науки, техніки і культури стають досягненнями усіх народів країни”. В офіціозі не випадково досягнення народів, крім російського, замінено досягненням республік, а то політичний дорожок, генеральна лінія нинішньої політики, яку послідовно переводив і Сталін. Тому його прахові і поклонялися церковні достойники, що „в євхаристичному єднанні” закладали підвалини вселенськости мо-

сковського православія в союзі з більшевицьким самодержавієм, спираючись на російську народність.

В своїй програмі єдинодержавія, борючись з націоналізмами поневолених народів, більшевики прийшли до вчорашиної практики російського чорносотенства, яке в боротьбі з „інородцями” вибрало гасло: „самодержавіє, православіє і народність”. Ту програму нині застосовується не тільки до народів національних формою республік, а вже й до жидів. Ще 1-го лютого ц. р. „Літературна газета” надрукувала листа з Ізраїля А. Седиха „Випадок в Пардес Хана”:

„2-го грудня 1957 р. в Ізраїльському кнессеті (парламенті), виник спір, що виявив наявність расизму і релігійного насилия в Ізраїлі. В кінці листопада 1957 р. в маабара (поселення), Пардес Хана, умер хлопець. Як і в тисячах інших родин, що емігрували в Ізраїль з східної Європи, це був син від мішаного шлюбу. Батько хлопця — Штайнберг, приїхав до Ізраїля з Польщі в 1957 р. Мати — русска жінка, Любов Василівна Тюріна. Штайнберг довго благав місцевого равина Діскіна дозволити поховати хлопця на кладовищі, але одержав відповідь: „Мати померлого — русска, тому для твоого сина немає місця на жидівському кладовищі”. Хлопця, за вказівками равина, поховано в полі, за парканом кладовища”.

Такими замітками твориться відповідний настрій до жидів. Хоч коментарів газети і немає, але їх подали Хрушчов і Фурцева пізніше. В розмові з французькими журналістами Хрушчов заявив, що на початках революції серед комуністичної верхівки було багато жидів. А тепер, коли народився новий шар советських керівників, жиди на високих становищах викликають обурення у населення. Небувала річ, щоб більшевики числилися з думкою населення. Не в населенні, очевидно, справа, а в кремлівській верхівці, одержимій духом московізму, російського месіянізму, за яким на руській народ (москалів) покладена особлива роль порядкувати світом.

За царату, щоб послабити національний тиск на імперські обручі, на окраїнах імперії московський уряд організовував жидівські по-громи. Орган Союзу русского народу „Русское Знамя”, в числі 177 за 1913 р. писав, що „Уряд має визнати жидів народом таким же небезпечним для життя людського, як і вовки, скорпіони, гадюки, трійливі павуки...” Подібне спостерігаємо й тепер у політиці Кремлю. Хоч ще не дійшло до діла Бейліса чи по-

громів під командуванням Дубровіна, але в заявах Фурцевої про обмеження прийому на державну службу жидів чуються нотки Пуришкевича і Плеве.

Гумористичний журнал „Перець” за вересень ц. р. на обкладинці подав гроти, з-за яких визирають кільканадцять семітських облич. До грот причеплено наліпку з таким написом:

„На початку вересня, у Києві закінчився судовий процес зграї розкрадачів соціалістичної власності, що орудувала на Дарницькому шовко-комбінаті. Презрінна злодійня дісталася належне. Верховодів зграї — Гольдштейна, Гольдіна, Полякова, Цанлера, Раскіна та ін. засуджено до 25 років ув’язнення”.

На сороковому році свого панування російські більшевики витягають з історичних архівів чорносотенські прaporи „Русского знамени”, і, щоб відвернути ненависть народів до московського більшевизму, їм з Кремля показують на „верховодів дарницького шовко-комбінату”.

То черговий цикл імперського розвитку: під більшевицькою шапкою багатонаціональна імперія стає на стезі Союза русского народу з його льозунгом: самодержавіє, православіє і народність. Це вказує, що національний тиск на імперські обручі став могутнішим і сильнішим.

Примітка: Присутні були: від Константинопольської Церкви — архієпископ Філітирський Атенагор; від Антіохійської Церкви — патріарх Антіохійський і всього Сходу — Александр III; митрополит Аккарський Єпіфаній, митрополит Хауранський — Афанасій, митрополит Хомський Александр, митрополит лаодійський — Трифон; від Грузинської Церкви: католикос — патріарх вся Грузії Мелхіседек, єпископ Степановський Зіновій, єпископ Наум; від Румунської Церкви: — патріарх румунський Юстініан, митрополит Молдови і Сучеви Іустин, митрополит Банатський Василій. Від Елладської Церкви: митрополит Аттики і Мегариди Іаков, митрополит Фесалонікійський Пантелеїмон, митрополит Сисанійський і Сіятіський Іаков; від Польської Церкви і всея Польщі Макарій; від Александрійської Церкви — Пала і патріарх Александрійський і всієї Африки Христофор II; від Руської Церкви — патріарх московський і всея Русі Алексій, митрополит Крутицький і Коломенський Ніколай; від Сербської Церкви — єпископ Нишський Іоан, єпископ Баня-Лукський Василій, єпископ Жицький Герман; від Болгарської Церкви — патріарх болгарський Кирил, митрополит Старозагорський Климент, єпископ Браницький Максим; від Албанської Церкви: митрополит Тиранні і Дуресса — архієпископ всея Албанії Паїсій, єпископ Гирокастерський Даміан; від Церкви в Чехословаччині: митрополит Празький і всея Чехословакії Іоан. Від імені делегації Фінляндської Автономної Церкви — єпископ Павел.

О. Н.

НЕМА ПРО ЩО СПЕРЕЧАТИСЯ

Сучасна еміграційна московська пропаганда насторливо твердить, що москалі є першими жертвами большевизму та ніяк не відповідають за злочини большевизму. Зовсім недавно на початку липня ц. р. Ю. Б. на сторінках „НРСлова” виступив проти п. Полонської-Василенко за те, що в другій частині її нарисів про Українську Академію Наук зазначено перемогу московського шовінізму в ССР, наслідком чого негайно розпочався чи власне відновився шалений терор супроти українських культурних діячів, як зрештою й цілої української нації (нищення України голодом в рр. 1931-34 й інше). П. Ю. Б. нагадує, що слід було б писати про москалів, як про перші жертви большевизму й т. п.

Слід зазначити, що в перших роках еміграції протягом довшого часу, починаючи від 1920 року провадилося жване обговорення причин перемоги большевиків, при чому значна кількість авторів приходила до висновку, що москалі масово й активно підтримали большевиків, що без підтримки свого народу большевики були б безсилі.

Один з найвизначніших біломосковських генералів, професор Воєнної Академії Генштабу в Петрограді, Н. Н. Головін цілком виразно про це пише:

„Коли вибухнув большевизм, то найбільш покірними його рабами стали селяни давніших основних земель Московської Держави!” (Московського Государства).

Н. Н. Головін російская контрреволюція в 1917-1918 гг., ч. 2, кн. 4, стор. 23).

Філософ Александр Салтиков прийшов до висновку, що большевизм це не початок, а завершення, бо московське селянство віддавна плекало большевицькі ідеали. На початку тридцятих років Салтиков писав:

„Так, ми несемо самі цілковиту відповіальність за большевизм: ми його покликали до життя, він зродився серед нас; він — докорінне русське явище й до того вельми старовинного родоводу”. (Возрожденіс, Париж, 28 лютого 1931 р.).

Те саме тоді ж писала й знана Кускова:

„Нема про що сперечатися: дух мертвого Леніна блукає по землі... Попкрябана цивілізацією Росія не лише не поставила масового опору духові зруйновання, але всіляко допомагала”. (Последніе Новости, Париж, 29 ліпня 1931).

Саме тоді, коли провадилася дискусія на цю тему, виступав у ній також один, порівнюючи мало знаний, проте видатний та яскравий поет Алексей Масаінов, що давніше належав до літературної школи дуже відомого поета Ігоря Северяніна. На сторінках того самого НРСлова, де тепер всіляко заперечують співвідповіальність москалів за політику й злочини большевизму, Масаінов виступив з двома досить промовистими статтями, з яких остання, хоч вона й написана 26 років тому, — але своєї гостроти й правдивості не згубила й тепер. У цій статті Масаінов писав:

„Десь коло 5-ти місяців тому була надрукована стаття моя „О дікарях океанійських і дікарях русських”, а ще досі на неї не відгукуються часописи. Ото ж і є, що стаття влучила в слабе місце й від того декому ссе під серцем”.

В основі справа вже вияснена. Кажучи про російських дикунів, якими в нас хоч ставок гати, автор не прозиває дикуном великий російський народ, але читацька громада не втихомирилася до цього часу. Неваже ж ми, навіть особисто такі дікі? Рідна самопевність — чудесна річ! І щоб довести противлежність, користуються бездоказовими загальними реченнями.

Ось одне з них якогось п. К. Кісельєва, який поквапився, хоч з спізненням на п'ять місяців нашвидку відповісти тим, хто його запитував.

Це лист типовий для повчаючих земляків, що безвідкладно доводять, що взагалі Акім із „Влади темряви” Л. Толстого — „це значить тес, роблять, коли хто, тес, Бога забули, значить це, значить до того...”

Я наводжу ці акімівські слова, бо неясність їх вельми подібна до близькучої якості повчителя п. К. Кісельєва.

Тупцює він по старій утоптаній стежці, якої, на жаль, він все ще не знає, а це по стежці російської літератури.

„Бо російські генії — неперевершений й незрозумілий Пушкін — вигукує п. К. Кісельєв, що розуміє простого Пушкіна — Гончаров, Тургенев, Гоголь, Аксаков, вони ж усі поєднувалися з народом”.

Чи треба товкти, що Пушкін, як письменник, і як пан, літературно був вихованій на французькій поезії і на англійцеві лорді Байроні та, згідно з оповіданнями двох його колишніх кріпаків, які говорили з письменником А. Мошкіним на початку 90-их років таке: „до селянських справ втручатися не любив, здебільшого писав у ліжку і вставав дуже пізно”.

Що ж торкається Гоголя, тоного часу проф. Венгеров засмутив читацьку громаду заявою з документами в руках, що Гоголь властиво Росії не знав, бо жив у ніжинському ліцеї, або в урядничому Петер-

бурзі, або в Італії, яку він так і кличе: „моя батьківщина”.

Чи мав достатні зв'язки з народом Гончаров? Його книжки про це не свідчать, а цензурна управа, де він працював — це погане поле для зв'язків з народом.

Потім п. К. Кісельов проголошує „хулигами народу”, що осуджувати російський народ треба не через те, хто і який він є, а по тому, чим він хоче бути.

Ми знаємо багатьох злочинців, які покаялися, що гірко плачуть із-за своїх вчинків, але злочинці засилають на каторгу, зовсім не звертаючи уваги, чим вони хочуть бути.

Мені прикнуту: „Це неправда! Його самого душить комуністична тиранія, — цей нещасливий, прибитий, загнаний темний народ. Він несе на собі комунізм, немов тяжку хворобу пістряка — його треба шкодувати, а не обурюватися на нього в ці страшні роки!”

А хіба ж ми його не шкодуємо — ми, в яких так багато рідних розстріляно, пропало невідомо де і до цього часу там терплять — там, за стіною?

Хіба ж ми за ними не плачемо?

І хіба, коли у нас чисте сумління, можна тепер його поводженням не обурюватися?

Лицемірам, які буркають що російський народ не відповідає за комунізм принесений закордонним мікробом, радимо довести, що молоко не квасніс, коли до нього потрапить мікроб-грибок. Зауважимо, що коли той самий грибок дістанеться до води, то вода лишається водою, не вurdиться. Ще (французький) історик Мішле писав (у середині минулого століття), що „підставою життя російського народу є комунізм, який виявився в „общіні” і погоджується з тим Герцен, немов передбачаючи безпринциповість ідуших по його слідах большевиків, відповідав Мішле: „Вас стримують „скрупули”, а в нас нема „скрупулів”. Ми незалежні тому, що нічого не робимо. Нам не вистачає тільки сили. Нам нема що любити. Всі наші спогади повні гіркості”.

І немов передбачаючи, що може статись багато років після того, Герцен додає: „Росія так само може володіти Європою до Атлантичного океану, як і бути підкореною до Уралу”.

Ми, мабуть, скоро побачимо довершення цього процвітва, бо „святая Русь” найменше всього визначалася скромністю.

„Да, скіфи ми! Да азіяти ми! С раскосимі і жаднимі глазами!” — писав року 1918 Блок, присягаючись за-душити світ у большевицьких лапах — трохи більше, ніж півстоліття після бойових признань російського емігранта, Герцена.

А коли мене, російського емігранта, попросять сумлінно, чим Росія хоче бути, я скажу: Вся її історична дорога за минуле тисячоліття не може дати іншої відповіді ніж ця, що Росія хоче панувати вперше над Азією, а потім, коли буде погода, і над Європою.

Найближчі її політичні завдання — вийти до Середземного моря через Туреччину, коли можливо — привілити цю малу державу і потім відібрati всі утрачені через Версальську Умову області.

І в цьому ми всі, що уважають себе російськими патріотами, які не збираються продавати інтереси своєї батьківщини за японські гроші — ми з нею.

Бо, коли Росія і є чимсь справді великим, то це визначна історична роль, яку наш край з таким близким і самовідданням грав, обороняючи себе і Європу від монгольських переможців і остаточно перейнявши їхню спадщину...

Що ж торкається не політичних, а особистих загальних, моральних якостей російського народу, то тут нам доведеться звернути з дороги слави на дуже вибійству дорогу і перш усього, хто знає, що таке взагалі російський народ, не політично, а етнічно? Великоруси? Українці, Калмики? Татари? Чуваші? Чемериси? Буряти? Карели? Чи інше, більше ніж 130 національностей, що заселюють Росію?

Коли лишимось тільки з великоросами, то ми знайдемо, що з 150 мільйонів їх тільки 72, що великоруське плем'я є суміш слов'янського з монгольським (фінської галузі монголів) ільменська Гудь, що в кожному великорусові сидить монгол і коли будемо судити по „великорусським народним п'єсням”, моральні ідеали цього народу далекі від того, щоб викликати ними захоплення.

Прочитайте багатотомову збірку цих пісень, що видані коштом одного з великих князів — жах огортає!

Де, в якій державі, в якій народній пісні іншої нації можна спіткти такі призначення, які робить російська жінка, оповідаючи про свого нелюбого мужа, як вона його вб'є, потім з його кісток зварить дриглі, з його печінок періг, з його мозку суп?

Це людоjerство, що проповідується так одверто непомірно страшніше того прилюдного людоjerства „мисливців за головами”, яких і до цього часу зустрічаємо в деяких океанійських дикунів і як це пояснити з пункту видження „Блаженної незлобної святої Русі”? Ця незлобність російського народу чудесно виявилася року 1812!

Кароліна Павлова подає оповідання селянина, що робили російські баби з нещасливими напівзамерзлими французами, що відступали. Бувало — наша партія наткнеться на одного (француза), візьмемо й приведемо в село. То баби й куплять його у нас за п'ятак. Самі хотять його забити. Чи ж це бабське діло? Одна штрикне ножем, друга молотить кочергою, знов інша тикине веретеном... мучать, мучать — інколи — аж шкода його.

Говорячи про цей збірний жах, історик Мельгунов зазначає: „Це якесь патологічне звірство, яке часто не викликане жадними обставинами”.

Ні, признаїмось щиро, а при цьому признаїтесь і ви, лицеміри батьківщини, що ще носите маску народства: 1. Ми, росіяни, народ небезпечний, бо, маючи в собі монгольську й татарську кров, ми жорстокі від природи. 2. Виховані на широких просторах і надзвичайно витривалі, політично неспокійні, ми завжди будемо реп'яхом на спині наших сусідів. 3. Заносливі, заздрісні, хитрі ще напівцилізовани, але терплячі на надзвичайне уявлення про свою вищість „які нічого не мають і нічого не люблять”, або ми її пожеремо

Едвард М. О'Коннор

АМЕРИКАНСЬКИЙ ПОЛІТИЧНИЙ РЕАЛІЗМ І СССР

(Доповідь на II Конгресі ПАБНА)

Усе наше національне життя є сьогодні заражене недугою пристосування. На протязі ледви кількох років стадний інстинкт трохи не затер ролі індивідуальності: вимогою сьогоднішнього дня є стати схожим до кожного іншого, щоб тільки не стояти останньою поза ста-
.....
("слопаєм") Европу, або вона нас пожере і прожене за Урал.

Нова світова війна кінечна. Вона затасна в істоті самої версальської умови. Європа це знає, вона нас давно розгадала.

Наши „побідні” армії були вже в Італії, в Парижі і в Берліні та Відні і щастя для Європи полягає в тому, що у хвилину найвищої світової величини нашого краю в 1813—1845 роках нею керував німець з Гольштетну (Александер I-ий). Коли б на його місці був медоточивий п. Кісельов, або зовсім не медоточивий автор цих рядків, Європі не було б тоді так зручно.

Саме в добу царювання Александра, спостережлива розумниця, пані де Стель, що була в Росії в 1812 році, дала близьку очреслення російського народу:

....Більш здібні до пристрастей, ніж до дружби, більш горді, ніж делікатні, більш хоробрі, ніж лицарі. І такі дики в своїх побажаннях, що ніщо їх зупинити не може, коли вони бажають їх задоволити".

Ось такоже одна з розумних жінок Європи, спостерігаючи нас збоку. А п. Кісельов варить кисіль іншого роду: „Ідеали його (російського народу) нагородили його навіки російською простодушністю, чесністю, щирістю”, — і примушує деяких читачів нестримно реготатись!

Я пригадую лист п. Шарвуда, де він наводить сумні слова одного німця — колоніста, що російський народ — нечесний народ, „вор мужік”, як каже й наша проповідка, не менш дотепна: „коли б цигану той розум спереду, що в мужика ззаду — весь світ обдурил би”.

Що ж торкається вихвалюваної російської вищості і простодушності вічним пам'ятником їм буде ЧЕКА і ГПУ, що замучило і вбило коло чотирьох мільйонів живих людських душ, які дістались туди в більшості через доноси і тому гугнаві слова провідників стають після того просто огидними. Людина бачить яму з погноєм, виповнену трупами й вигукує:

„Ах, який душний цей запах російської весняної черемухи”.

Різниця між нами й ними не в тому, що ми не бажаємо квітучої російської черемухи! Ні! Ми бажаємо показати народові ті ями, коло яких вінходить.

Каліфорнія. („Н.Р.Слово”, Нью Йорк, 21 мая 1932).

Правдиві голоси, хоч їх і небагато, перевищують гудіння хорів забріханих сирен московського імперіалізму.

дом. Нас заставляють, щоб не лише виглядати однаково, але щоб і однаково думати та діяти. Ця небезпечна спрямованість до одностайноти, якщо не буде відкинута з обуренням і спротивом, швидко перемінить нас у „безобличну масу”, у якій комуністичні агітатори і інші демагоги знаходять ідеал для своїх маніпуляцій та контролі.

Ця ера пристосування має деякі дуже чудернацькі характеристичні риси. Ось деякі з них:

1. Наш народ в цілому хоче, щоб усе давати йому в пілюльній формі. Це стосується однаково так до знання, як і до медицини і харчів.
2. Виросла нова порода „знавців”, більшість з яких за таких сама себе проголосила, яких завданням є продукувати „думку в пілюлі”. 3. Ці „пілюльні думки” передається громаді усіма засобами масової комунікації.

Таким чином ми опинилися в положенні, в якому декілька експертів виконує усю функцію думання в критичних питаннях за великі прошарки нашого населення. Ті, що думають самі за себе і висловлюють свої власні ідеї, наражають себе явно на те, що велика частина опінії називає їх погляди помилковими, або на одіозний закид, що вони є „чудернацьким бальоном”. Страх бути названим отими фальшивими критеріями осуду помилковим знеохочував до відмінності і оригінальності думки та вслід за тим дійсно до акуратності у інформації і індивідуальних осудів.

На жадному полі діяльності цей курс пристосування так наявно не проявився як на поспілі міжнародних політичних справ. Вирощено групу новоспечених експертів, які бачать міжнародні проблеми наших часів крізь зеркала їх власного виробу. Ці зеркала відбивають нічого більше як те, що вони бажають бачити, створюючи позірну світову арену, на підставі чого вони продукують свої пілюльні думки для нічого непідозрівоючої американської суспільності. Це особливо є правдивим відносно біжучої публічної опінії про росіян, їх теперішньою імперію і їх пляни на світову імперію.

Як доказ цього нещасливого стану справ я прошу Вашої уваги для отих наступних прикладів:

1. В загальній опінії Росію найчастіше уточнюють з Советським Союзом. Небагацько американців знає, що Росія це лише одна з багатьох націй, які творять Советський Союз. Рідко коли хто чує референції пороблені до Російської Федералістичної Советської Соціалістичної Республіки, в якій більшість населення є русскі — (великороси), але яка також охоплює декілька інші велики та важливі географічні простори не-російських народів. Ще рідше чуємо референції про не-російські народи Советського Союзу, їх історії чи їх аспірації на державну незалежність.

2. Ми постійно чуємо, що до народів Советського Союзу звертається як до росіян. Це суперечить фактам, що русскі є національною меншістю в Советському Союзі. До того ж, не-російські народи Советського Союзу, які творять більшість населення, обурюються, як їх називати росіянами, і ми можемо лише відчути іх, уживаючи таких зневажливих референцій.

3. Ми чуємо, що про Советський Союз говориться як про націю тоді, як в дійсності це є імперія, створена з багатьох різних націй, які усі зазнали втрати своєї державної незалежності з рук російських імперіялістів протягом останніх сорока років.

4. В останньому часі ми чуємо, що народи Советського Союзу називають советською нацією. Цей абстрактний і без жадного значення вираз перемінив усе населення Советського Союзу у безобличну та бездушну масу. Кінцевим вислідом цього є велетенське заміщення в публічній опінії про критичний предмет, який в дійсності є такий нескладний, що повинен стати загальною відомостю.

5. Тільки перед кількома роками один з самозванчих експертів, що працює в провідному ілюстрованому тижневику, викув крилату дзвінку фразу про „Гомо Советікус”. Без сумніву він бажав зaimпонувати своїм читачам науковим знанням, не здаючи собі справи з насильства, яке нів вдіяв над правою, та з абсурдальності свого висновку. Він склав нахабну заяву, що росіяни створили нову людську породу названу советською людиною. Правда,

росіяни намагалися створити таку нову породу людини, цебто людини визбутої усіх людських почувань, нечутливої до спадщини своїх прадідів, позбавленої нормальних бажань і надій, які відрізняють людину від звірини, та необмеженої природним правом, яке кермує поведінку людини від початку часу. Це означало б переміну людини в автомата, послушного лише волі Кремля. Російські провідники не мали успіху у своїх намаганнях ані також ніколи його не матимуть тому, що жадна людина, чи група людей не має влади чи здібності міняти основної природи людини.

6. Піохідно з фальшивого уявлення „Гомо советікус” є безглазда претенсія до „советської суспільноти” — терміну уживаного для опису держави поза російською залізною заслоною. Це, очевидно, мало б на увазі включити народи так званих сателітних країн як і не-російські народи Советського Союзу. Термін „советська суспільність” симулює добре встановлений спосіб життя, в який величезна більшість людей, сприймаючи його, вірить і добровільно підтримує. Та є факти, що не більше як 5% населення не-російських народів за залізною заслоною вірить в нього та підтримує чужий, силою йому накинений, спосіб життя. Навіть це число виглядає екстравагантним, якщо поглянемо назад на недавню мадярську визвольну революцію. У тих обставинах ми знаходимо, що дуже велике число нової правлячої кляси, включаючи і командирів армії, покинули режим і приєдналися до національної боротьби за визволення. Таким чином ілюзія советської суспільноти була розторочена вщент поза межі направи.

Я ужив ті приклади як засіб для продемонстрування того, що більшість так званих експертів бачить в зеркалі свого власного утворення (виробу), і реалістичної та позитивної політики супроти світової загрози від російського комуністичного імперіялізму. Це є труїзм — ніким незалежима істина у кожній ділянці — площині людського змагання настільки, що хіба основні елементи проблеми не були б ясно встановлені і зрозумілі. Тоді нема жадної можливості осягнути розв'язку проблеми.

Повертаючи на міжнародну сцену, я хотів би розглянути — обміркувати наше становище до

політичної сили, яка сьогодні переоформлює світовий порядок. Я відсилаюсь до націоналізму, руху великої сили народів, що змагаються за національне становлення і державну незалежність.

Після закінчення ІІ Світової Війни ми були свідками, що багато народів Південно-Східної Азії, Південної Азії та Африки скидали статус кольоній та установлювали свою державну незалежність. Сполучені Штати були першими, що поробили рішучі та позитивні заходи, щоб погодитися з природніми аспіраціями народів, що народились разом з політичним пробудженням на широких просторах світу. У справі Філіппін ми декларували наш намір допомогти тому народові в його прагненні до державної незалежності ще перед закінченням ІІ Світової війни. Безпосередньо після війни цю мету реалізовано у прикладний та з обопільним задоволенням спосіб. Не може бути жадного сумніву, що наша акція в цій справі була потужним стимулом для національних визвольних рухів в Азії та Африці. Взявши такий курс акції, ми діяли в згоді з нашою почесною вірою в права усіх народів на національне самовизначення.

Тепер, біля дванадцяти років, після незалежності Філіппін ми бачимо, що старий колоніалізм Азії перейшов в історію. Також старий колоніалізм Африки поволі, але поступенно приймає подібний курс, як тільки колоніяльні чи метрополітальні потуги зустрічаються з аспіраціями політично пробуджених народів і націй. Всі думаючі люди надіються, що конечні зміни будуть пороблені у справедливий та легальний спосіб, але марш людських подій каже нам, що тих змін не можна оминути.

У курсі такого розгортання подій у вільному світі російські провідники були змушені ужити своєрідну тактику, щоб пристосувати свої пляни до рушійної сили націоналізму. Вони давно перед тим вивчили, що комунізм, як ідеологічний апель, не може успішно змагатись з перемагаючим націоналізмом. Обидва є діаметрально протиставлені собі і в філософії і в цілях. В Азії і Африці вони (російські провідники) намагалися інфільтрувати та перебрати національні визвольні рухи. Ніхто не може заперечити, що їм подекуди повезло. От хочби справа В'єт-Нamu. Там старий агент Комінтерну, Го-

Чі-Мінг увійшов у визвольний рух і після того занурив той край у кровавій війні. За заохоченою і допомогою Росії та китайських комуністів він покермував так, щоб розділити ту націю, і задержати контролю над її північним регіоном. В інших місцях, росіяни працювали знутра в країнах незалежних урядів, гальмуючи їх природній розвиток, спричинюючи перевороти та заколоти, усе спрямовуючи у напрямі евентуального перехоплення влади в тих країнах. Де їхні намагання розпізнано, там воно заходились довкруги нейтралізації тих націй, відділюючи їх від справи людської справедливості та течії прогресу.

У бувших колоніяльних обширах, як і в тих обширах вільного світу, що ще досі в колоніяльному або залежному стані, російські комуністи і їх прихильники позують як антиімперіялісти та антикомуністи. Там вони претендують бути оборонцями права народів на самовизначення. Говорити, що їх намагання не були успішними, це фліртувати з нещастям. Вони мають в дійсності велике число в Азії і Африці спантеличених людей, які не є комуністами чи їх симпатиками, по своему боці. У той самий час вони віддають відповідну увагу тому, щоб нап'ятнувати ЗДА як імперіяльну та колоніяльну потугу в усіх тих районах, де такі слова викликають прокляття і найглибше почуття ненависті. І в цьому, на жаль, вони таож втішаються успіхом. Ця російська пропагандивна кампанія перепроваджується скрізь по Латинській Америці, де теперчується частий крик про „Янкі імперіялізм”. В Європі російською темою є „Янкі економічний імперіялізм та визиск”. На усіх фронтах і в усіх просторах світу, незалежно від віддалення, кремлівська пропагандивна машина змальовує росіян як оборонців національних самостійницьких рухів, а ЗДА як колоніяльну потугу, визискувача інших націй та економічних імперіялістів.

У фактичному контрасті документ виказує, що одинокою імперіяльною потугою в світі залишилася сьогодні російська імперія, поширення далеко поза мрії і сні царя Петра.

В обличчі тих твердих фактів ми ще, здається, як нація, неохочі чи нездібні бачити життєвої дійсності поза російською залізною заслоною. Ми не спроможні бачити цієї вел-

тенської частини світу з сотками мільйонів людей, як російську імперію, яка є дійсністю.

1. Ми не в стані бачити росіян і їх історичного прив'язання до снів про світову імперію як цемент і рушійну силу імперії.

2. Ми не в силі бачити прецизійної паралелі між життям внутрі тієї імперії під російськими царями і життям під новою російською елітарною клясою.

3. Нам не вдалося навчитися, що зогниле панування російських царів зліквідували національні самостійницькі рухи, які, мов пожежа, поширилися скрізь по цілій імперії в періоді 1917-20 років. Публічну думку наставлено вірити, що це большевики відповідальні за повалення імперії.

4. Поволі, але напевно, ми, здається, починаємо замикати наше сумління для прагнень людей сателітних народів так, як ми були введені в оману націю національного комунізму і теорією політичної еволюції, яку сьогодні нам пропонують як заміннюючий лік для сумління нашої пасивності.

5. Ми замкнули наші уми на довгу боротьбу не-російських народів Советської Юнії за їх національну незалежність, боротьбу, яка сьогодні займає головну увагу кремлівських інтригантів.

6. Ми, здається, зовсім не здаємо собі справи з того, що найбільш потужною силою внутрі сучасної російської імперії є не комунізм, а націоналізм. Націоналізм, який репрезентує великі маси людей, які, як усе людство, прагнуть бути вільними і незалежними у своєму національному житті і в своїх справах. Комунізм репрезентує нічого більше як тільки малу елітарну клясу, нову російську аристократію.

7. Ми затримані в нашему думанні та в наших акціях чудернацьким уявленням, що, коли ми засуґеруємо несправедливість для сучасної російської імперії, образимо російський народ. Ми нічого більше не винні російському народові, як винні ми усім іншим народам світу. З погляду національних інтересів наша історія каже нам, що ми більше винні полякам, мадярам, балтійцям, українцям, вірменам, чехам, словакам, румунам, білорусинам, грузинам, хорватам, словінцям, сербам і іншим не-росіянам. Це ті народи, які зложили свої жертви для будівництва нашої нації і яких сини та дочки сьогодні стоять лояльно в її обороні.

I. Хорольський

ТАЙВАНСЬКИЙ ДВОБІЙ

Стас очевидним, що відносини між Пекіном і Москвою будуть мати вирішальне значення на вислід двобою, який триває між двома протиставними бльоками. До останніх відвідин Хрущовим Пекіну панувала думка, що китайський червоний можновладець в усьому рахується і прислухається до голосу з Москви. А після таємних переговорів і раптових змін Москвою дипломатичних карт, після зустрічі в Пекіні, китайсько-советські відносини стали в центрі світової політики. І не тому, що після тих відвідин почався артилерійський двобій між двома Китаєми, розгородженими Тайванською протокою. До двобою вже звикли, як і до багатьох льокальних війн у теперішньому мірі.

Після заяви Доллеса, який, поставивши під сумнів повернення Чан-Кай-Шея на материк, заявив, що Америка не зобов'язувалася допомагати Чанові відвойовувати Китай у комуністів, вся зовнішня політика на Далекому Сході стала ще більш проблематичною. Правда, дипломатичні промахи Вашингтону ніби піладнано запевненнями, але все дас підставу припускати про якийсь новий вітер в політиці ЗДА на Далекому Сході, відповідно до витвореної в тому районі політичної дійсності. Тайванський двобій, після пере-

8. Ми були неохочими дати і поширити нашу підтримку принципів національного самовизначення не-російських народів Советського Союзу. Через це прогавлення ми позбавили нашу закордонну політику динамічної рушійної сили, яка повинна бути в гармонії з прагненнями усіх народів світу.

9. Найбільш чудернацьким з усього це те, що ми не вагаємося проголошувати нашу підтримку права народів і націй у вільному світі на національне самовизначення. Лиш перед декілька тижнями Президент Айзенгавер розумно розширив публічне признавання на усі нації Близького і Середнього Сходу. Пора, щоб таке саме публічне признання поширити на зрілі і приязні не-російські народи Советського Союзу.

Так, мої приятелі-друзі, є безперечним, що ми, як нація, мусимо відкинути саморобні дзеркала советських експертів, якщо маємо бачити росіян, їх сучасної імперії та їх гону за світовою імперією з реалізмом наших теперішніх небезпек і вимог. Ви можете служити справі справедливості між народами та миру, будучи непристосувальниками у тих життєвих питаннях. Будьте відважними, де і коли б ви не зустріли советських експертів.

мир'я, увійшов у нову затяжну фазу. Командування червоного Китаю, укріпивши на побережжі материка, проголосило „гуманний спосіб” виснажної війни з національним Китаем. За найновішими повідомленнями Пекіну, острови будуть бомбардуватись через день, щоб дати змогу урядові на Формозі постачати його населення харчами. Комуністичний уряд Китаю таки хоче переконати світ, що мала війна в Тайванській протоці є тільки китайською внутрішньою справою.

Зовнішньо-політичні вигоди від такого „гуманного” двобою через протоку Мао-Тзе-Тунг знає і під звуки його канонади, приспішено реорганізує 600-мільйонову країну в суцільній військовій табір, яким буде керувати армія і воєнізована комуністична партія. Московська „Правда” за 29 серпня видрукувала постанову ЦК Комуністичної Партії Китаю про реорганізацію с/г кооперативів (колхозів) в народні комуни, структура яких має бути відповідно достосованою до потреб військової справи. В постанові говориться: . . . „ламаючи кооперативні, волосні і повітові кордони, широкі маси в своїх діях стали додержуватись принципу: воєнізувати організацію, діяти в бойовому дусі і вести колективний спосіб життя” . . .

Реорганізація, затяжна китайським диктатором під звуки тайванської канонади (а може навіть та й викликана була, щоб створити в країні стан військової психози), має, як видно, подвійне завдання: військово-мілітарне і політично-господарське. Народні комуни формуються на зразок військових частин. Члени комун об'єднані у чоти, сотні і батальйони, які у впоряді виходять на роботу, харчуються із спільнога казана, живуть в касарнях і частково озброєні. Поруч з господарською працею відбувають мушту і військові вправи. Від військово-трудової повинності звільняються тільки старики, яких поселяють в „будинки щастя”. Комуни об'єднують від 2 до 7 тисяч селянських дворів, а в окремих випадках і до 20 тисяч. В постанові сказано, що „волосний комітет партії — це партійний комітет комуни, а волосний народний комітет — це народний комітет комуни”.

Перетворюючи всю країну з 500 мільйонами сільського населення в суцільний табір, уряд червоного Китаю ставить завдання в 1959 р. зібрати 500 мільйонів тонн зерна. Цього року сподіваються від урожаю 350 мільйонів тонн. В господарському плянуванні багато комуністичної фантазії, але це не зменшує значення задуму, який своїм розміром перевищує все, що робилося досі в Советському Союзі.

Проводарі комуністичного Китаю, формально визнаючи провідну роль Москви в побудові комунізму, не взоруються на „творчі методи” її, а хочуть іти своєю дорогою, „узагальнюючи свій власний досвід”. Сталінову практику його послідовник Мао, що претендує на звання світового вождя комунізму, здійснює з азійським розмахом.

За скупими вістками, що надходять із-за китайської стіни, китайці пробували чинити спротив. Де-не-де дійшло до сутичок і боїв, коли влада націоналізувала власність у селянства. Так само, як і СССР під час суцільної колективізації, нищився скот. Та це не вплинуло на темпи перебудови і не спинило її. Без сум-

А. Орликовський

В 300-ЛІТТЯ ГАДЯЦЬКОГО ДОГОВОРУ

Історична дата, якої наша еміграція не відзначає, призабувши її цілком. Здається, що якби поляки її нам в своїй пресі не пригадали, так була б вона й не вийшла на шпалти нашої преси. Бо ж справа зовсім проста — Гадяцька умова Козацької держави з Польським Урядом була лише паперовою догодою, подібно, як Варшавський договір України з Польщею з 1920 року. Ще Гадяцька умова не набула сили, як нові історичні події перекреслили її. Практикування старої польської ганебної політики відносно нашого народу, мусіли дати протиакцію, яка кінчалася поширенням московських впливів на Україні, що у висліді дало упадок Козацької Держави, за яким прийшла черга й на Польщу.

Договір в Гадячі в нас сумні роковини, бо права, які дано Україні в Гадячі були нічим іншим, як лише автономним статусом в польській великороджаві. Та й автономія та була обмеженою лише до малого простору самого Придніпров'я та можна б казати, яких других 50% українських земель (Волинь, Поділля, Галичина) залишалися ще далі під польською безпосередньою адміністрацією призначенні на польонізацію та латинізацію.

Брешті, догода в Гадячі не була догодою рівного з рівним, а ласкою пана для пониженої ним „народу — хлопів”, який після польського думання мав бути щасливий, якщо йому буде дозволено мати свої звичаї, а в польському соймі декоративно засідатимуть кілька польно-nofільських шляхтичів, які в зasadі не будуть

ніву, що перебудова так легко не піде і постанова китайської компартії це передбачас, тому і переводить її де можна раптово, а де будуть труднощі — спрощує, у два прийоми. Треба сподіватись, що селянський спротив може перетворитись у масове повстання. Його, мабуть, і мав на увазі Чан-Кай-Шек, коли на урочистостях у 13-ту річницю звільнення Тайвану від японської окупації висловив надію на „наближення дня всенародного повстання в комуністичному Китаї”. Розуміють складності затяжної реорганізації і в Пекіні і мало ймовірно, щоб вони кинулись на безоглядну більшу війну, в яку Китай хотіла б втягти Москву.

мати ніяких вирішальних становищ чи бодай таких, з якими решта польського сойму скотіла б числится. Козацьке військо було обмежене і мало бути організоване так, щоб не загрожувало польському володінню в Україні, для того упривілейована група козаків була ізольована від народу, усувалася від впливу на справи, за що одержувала шляхетські привілеї та добродійства.

Гадяч давав нам обкрайну територію, видимість адміністративної влади, для вибраної інтелігенції — козаків, дещо більш людського трактування нашого духовенства та горілчанопивоварську розперіданість... „хлопам”.

Так дозволимо собі запитати польську сторону нині, за що нам Гадяч відзначати? За те, що з-під московської ринви перейшли під польський дощ, із підмосковського Переяслава під польський зреформований „Переяслав” з зміненою назвою „Гадяч”?

Та живемо в другій половині ХХ століття — 300 літ після Гадяча та Переяслава... І саме в цей час ми чуємо від сучасних польських політиків нову рецепту до сучасних польсько-українських відносин.

„Досвідчилися Ви польських та московських володінь, скоштували Ви волі й неволі, казали Ви, що злі поляки, а тепер певно скажете, що москалі гірші”... І врешті: „Як могло дійти до угоди перед 300 роками, то в наших часах повинно бути можливим, принайменше згідне співжиття”.

От маємо дві цитати, на яких поляки нині марять нормувати відносини.

Бо ж чи можна під сучасну пору говорити про якесь „згідне співжиття” на базі „волі”, яку мали західні українці під Польщею до 1939 року, не кажучи вже навіть про часи погадяцькому трактаті.

Що перед 1939 роком певна горстка української інтелігенції, як: учителство, судді, адвокати і ще деякі прошарки урядництва, матеріально стояли відносно добре, займаючи державні посади не говорить, що цілий народ мав нормальнє життя. Та ж основна маса народу була здана на скоршє, чи пізніше денационалізування, масово населяючи серед неї мазурів із Познанщини, Шлезька, а міста раз в раз на воднивалися урядничою кастою варшавянків, краковянків, познанянків та других міст, польських корінних земель. Факт існування „Про-

світи”, „Рідної Школи” чи кооперації чи кількох промислових заведень, ніяк не означало волі українців під Польщею, бо коли б навіть брати усі позитиви вище намічених українських установ в житті українського народу, все ж таки ми мусимо ствердити не заперечний факт, що усе те позитивне, було засуджене на по-вільну ліквідацію.

Назва українець, мала бути вповні вже забороненою, а на її місце мала прийти назва русин, русини. Усі наші спортивні чи другі організації молоді мали злитися з польськими, подібно, як і кооперація чи другі установи. Так,, про яку волю приходиться говорити українців під Польщею до 1939 року?

Коли йде може про нормалізацію відносин в політичному житті обох народів на еміграції, про взаємозближення, якщо не взаємопідтримку на міжнародному полі, то тут справа зовсім іншого порядку. Та ця справа важлива не лише для нас українців, але не менше важлива й для самих поляків, особливо тепер, коли Росія хоче якнайшвидше проковтнути навіть цю Польщу Гомулки, не кажучи про іншу з-перед 1939 року.

Польсько-українське зближення треба розуміти на міжнародній арені за можливе, однаке лише при умові рівнорядного взаємо-трактування себе, але ніколи зі становища якогось гадяцького чи йому подібного договору, спримітивлюючи це відношення до фраз під ким було ліпше чи гірше. Така форма зближення може дати у висліді лише одне поглиблення розходжень та шукання українцями партнерів, які будуть іти проти намагання поляків заводити колись знову муринсько-африканські порядки на українській землі.

Ціле нещастя польського табору в тому, що він далі думає про Україну та її народ категоріями Гадяча чи „хлопо-попства” з-перед 1939 року, забуваючи про те, що Україна в складі навіть СССР є далеко важливішою політично-економічною цілістю світової економіки як сучасна Польща Гомулки — советське генерал-губернаторство.

Кожний реальний український політик знає вагу польсько-українського зближення чи співжиття, але це партнерство повинно бути такого самого рівня як існує в поляків відношення до кожної сильної держави Європи, незалежно від того, в якому політичному стані дана держа-

А. М-н

ДОСВІД ПЕРЕТВОРЕННЯ

Після хрущовської реорганізації МТС, яка, як відомо, була спрямована на поступове удержання колгоспів, які за термінологією Хрущова, „перетворяються в загальнонародну власність”, Москва визначила в кожній області України декілька колгоспів, у яких оплата трудоднів відбувається не натуральною продукцією, але, подібно як в радгоспах, грішми. Це потрібно Москві для того, щоб на їхньому досвіді протягом декількох наступних років перетворити українське селянство, закріпачене в колгоспах, на аграрних робітників, як це існує тепер в радгоспах.

Одним з таких „подопитних колгоспів” Москви на Україні є колгосп „Большевик” Шосткинського району, Сумської області. Він має 5667 га землі, з якої — 3498 га орної, 1009 га — луг і пасовиська, 105 га — сади та ягідники, 440 га займають ліси. На 1. I. 1958 року в колгоспі нараховувалося 1000 голів домашньої худоби (350 корів), 1800 свиней, 665 овець, 1200 голів домашньої птиці. Крім того колгосп має пасіку на 350 вуликів. Серед збіжжевих культур переважають озимина та кукурудза, а серед технічних — коноплі та цукровий буряк. В колгоспному господарстві працює 41 електродвигун, загальною потужністю 286 кіловат.

До 1951 року колгосп „Большевик” був, за московською термінологією „один з відстаю-

ва нині находитися. Ми думаємо, що відношення Польщі до України повинно мати особливе положення та повинно бути чи не центральною проблемою в питанні польської державності та суверенности, бо без суверенної України й думати не приходиться про майбутню суверенну Польщу. Ніякий Париж чи Лондон не поможе Польщі, коли її східний кордон буде із Советською імперією, яка світові диктує силою, свої бажання та кордони.

Не буде поладнане польсько-українське відношення, тобто не заіснує взаємо-зближення, Польщі до української нації, ніколи сподіватися незалежної Польщі. Пляни визволяті сателітів в кордонах 1939 р. це паперовий вексель великопростірної політики без покриття.

“”, аж поки Москва не виділила його як „подопитного” і дала йому поважну грошову дотацію, щоб витягти в передові. Це ій було потрібно для того, щоб згодом пропагандивно показувати цей колгосп іншим, як зразок, з якого мусять брати інші колгоспи приклад.

Пересічні урожаї в колгоспі були взагалі дуже низькі. Напр., урожай збіжжевих культур не перевищував 5 центнерів з гектара, картоплі — 50-80 центнерів, конопель 3-4 центнери. Надій молока на одну корову досягав в найліпші роки 900 літрів за рік. Грошові прибутки колгоспу становили приблизно 300 тис. карб. на рік.

Хоч колгосп „Большевик” мав 800 трудодібних колгоспників, але про їхню „палку зацікавленість” колгоспним господарством свідчить те, що понад 200 колгоспників навмисне не виробляли призначених окупантом мінімуму трудоднів, 88 колгоспників протягом року приходили на працю тільки 8-12 днів, а 69% колгоспників щодня торгували власною продукцією, виплеканою на присадибних ділянках, відправляючи її до міста. Отже невихід на роботу до колгоспу було однією з форм спротиву українських селян, загнаних до колгоспу „Большевик” на Сумщині. Другою, пасивною формою спротиву, було навмисне норм виробітку. Через те, що колгосп „Большевик” рахувався на Сумщині одним з відстилих, економічно слабим, норми виробітку були запроваджені в ньому набагато менші, ніж в так званих передових. Але ї ці, зменшенні, норми колгоспники виконували пересічно на 65-72%, тобто якраз той мінімум, який давав право на одержання продуктів на трудодні.

Характеристичним для колгоспу „Большевик” (зрештою і для більшості колгоспів на Україні) було те, що понад 394 колгоспники правдами й неправдами залишали зимою в колгоспі працю і шукали поплатнішої на стороні, або ж посилено плекали свині та кури на присадибному господарстві, перепродували їх і з того існували. 187 колгоспників, знайшовши для себе працю на стороні, навіть в жнива не появлялися на працю в колгосп.

Впертий спротив українців в колгоспі „Большевик” дуже занепокоїв районове та обласне начальство, тим більше, що (як писала газета „Колгоспне село”) з „Большевика” стали брати приклад й інші колгоспи Сумщини. Щоб завдати удару українським селянам в „Большевику”, партійне начальство розпочало застосовувати різні витребеньки. В першу чергу на чергових загальних зборах колгоспників було примушено ухвалити постанову про зменшення розміру присадибних ділянок, що досить дошкульно ударило селян. Другим адміністративним заходом було запровадження покарання тих колгоспників, які не виходили на працю, не виконували норм виробів, або порушували приписи якості праці. Але за деякий час ці гострі зарядження начальство було змушене злагіднити, бо колгоспники зібралися на надзвичайні збори і запропонували колгоспне господарство, без колгоспників, передати до радгоспу, а селянам дозволити господарювати (здобувати середники життя) як їм забажається. („Колгоспне село” ч. 233 1958 року). Така „контрреволюційна” пропозиція викликала в партійних колах великий переполох. На засіданні райпарткому ухвалено спрямувати до колгоспу десятками партпропагандистів та лекторів від Т-ва для розповсюдження політичних і наукових знань, усунено голову колгоспу і на його місце призначено нового, „загартованого комуніста”. В колгоспі з’явилася бригада кореспондентів від „Колгоспного села”, прибули для комсомольської праці і „загартовані” комсомольці з району. (Дивись журнал „Партійная жізнь” ч. 7 1958 року). Колгосп „Большевик” — лікували.

Справа зайшла так далеко, що колгоспники висунули на загальних зборах вимогу поліпшити нарешті оплату трудоднів. В 1955 році на один трудодень було видано по 1 карб. 44 коп. грішми та по 0,70 кгр. зерна. Що це давало колгоспниківі, коли він відпрацював навіть приписаний мінімум 400 трудоднів на рік? 566 карб. грішми та 280 кгр. зерна. „Тривожному” стану в колгоспі „Большевик” присвятив окрему статтю і „Бльок-нот агітатора” — офіційний орган ЦК КПУ та „Бльок-нот агітатора” в російській мові — офіційний орган МК та ЦК КПСС. Це свідчить, що справа колгоспу „Большевик” розглядалася навіть в най-

вищих партійних установах на Україні та в Москві.

Щоб вийти з такого скрутного становища колгоспові „Большевик” держава приділила одноразову беззворотну грошову допомогу понад 7 млн. карбованців. З них один мільйон призначався на покриття боргів, а 6 млн. ніби прибутки від колгоспного господарства. Як була зроблена ця фінансова машинація тут пояснювати не будемо, однаке в 1956 році за рахунок дотації на трудодень було вже видано по 8 карб. грішми, 1,2 кгр. зерна, 2 кгр. картоплі та овочів (ярини) і 2 кгр. соломи. За рахунок дотації було створено і перехідний фонд в розмірі 923 тис. карб.

В 1957 році в колгоспі запроваджено вже новий порядок оплати трудоднів, тобто гарантовану щомісячну платню за вироблені трудодні, за прикладом відпрацьованих днів та виконаних норм виробів робітниками радгоспів. Для цього до колгоспу прибули з радгоспу фінансисти та пляновики, які склали „Большевикові” виробничо-фінансовий плян, подібний до радгоспного. Були переглянуті всі норми виробів, розцінки та технологія праці. Всі роботи оцінені в грошах і, згідно з нормами виробітку, на кожного колгоспника запроваджено місячну відомість обліку заробітку, на зразок радгоспів і підприємств.

Що ця система давала? Дуже багато: нею контролювалися норми виробів, на підставі чого можна було в майбутньому їх збільшувати; кожний колгоспник контролювався по видайноті праці, а це уможливлювало адміністрації поділити колгоспників на „козлов” і „баранов”, на ліпших і гірших, на „ледарів” і „ударників”; поліпшувало для наглядачів облік собівартості колгоспної продукції; нарешті, підготовляло ґрунт до переходу колгоспу в радгосп.

З запровадженням такої системи для досвідного колгоспу треба було змінити й систему постачання колгоспників колгоспною продукцією. В цій справі районове начальство вдалося також на підступ. Це питання було розпрацювано в такому напрямі — відпрацював в колгоспі усталені на місяць трудодні, виконав приписані норми — одержуй деяку кількість продуктів, щоб не здохнути з голоду; не виконав — здихай з голоду. За нової системи оплати трудоднів, колгоспникам не видавало-

ся вже натурою продуктів, але організовано продаж їх за гроші по державним роздрібним цінам. В цій справі заховано дуже рафіновану і підступну хитрість: платня за працю колгоспників нараховувалася по мізерним державним розцінкам, продаж продуктів — по дорогим державним цінам, що давало окупантові величезний зиск з експлуатації колгоспників. Крім того був ще й інший розрахунок — колгоспники завжди потребували грошей, бо ж заборонено було запрацювати десь їх на побічній роботі, тому селяни намагалися не купувати в колгоспі вироблену ними продукцію, а компенсувати її брак за рахунок присадибного господарства. Таким чином колгосп „штуечно” багатів, продавав державі „злишки” продукції по державним купівельним цінам, а колгоспники не мали вже змоги продавати продукцію з присадибних ділянок на базарі, бо вона ім самим була потрібна для споживання.

В справі продажу колгоспникам продукції, створеної їхніми ж руками, запроваджено таку систему: 75% натуральної продукції призначено для виконання державних планів та утримання колгоспного господарства, а лише 25% — для продажу колгоспникам, тобто тієї, яку повинно було б розподілити на трудодні. Ця кількість продукції (25%) оцінюється грошовою вартістю і потім загальна її сума ділиться на загальну кількість платні, яку мусять одержати колгоспники протягом року за свою працю. Таким чином вираховується скільки продукції припадає на зароблений колгоспниками карбованець. Отже, хто більше заробив грошей, той має право більше купити в колгоспі продукції. Очевидно, що колгоспник купує тільки те, що йому конче потрібно, і стільки, скільки потрібно, але не більше приписаної норми. Щоб колгоспники не закупили понад норму зерна і не забезпечили себе хлібом на наступний рік, а тим самим уникали б праці в колгоспі, переважна більшість збіжжя здавалася державі, призначалося для „розширення колгоспного виробництва”, а мізерні залишки його продавалося колгоспникам. Таким чином створювалася штучна недостача збіжжя і колгоспники знову мусіли недоїдати. Зате соломи та бадилля кукурудзи колгоспник мав можливість купити необмежену кількість.

В такому світлі виглядає тепер оплата праці закріпачених в колгоспі „Большевик” українських селян на Сумщині, що стали московськими „подопитнимі кроліками” для розповсюдження цієї (нової) системи на всі колгоспи України.

Втім розрахунки окупанта викликати новою системою оплати трудоднів „новий трудовой под'ом” серед українського селянства не виправдався. Селянство організувало новий спротив окупантові. Щоб обдурити окупанта, українське селянство в колгоспі „Большевик” вдалося на таку „штуку”: якщо родина має 3-х трудодібних осіб, то одна з них працює в колгоспі і виробляє подвійну норму, а дві інші працюють на присадибній ділянці, виробляючи для себе і для продажу на базарі продукцію.

В боротьбі з такими „контрреволюційними” явищами партначальство створило в колгоспі передовиків праці, а в першу чергу в тваринництві, щоб „догнати та перегнати Америку” молоком та м'ясом. Для цієї мети для доярок усталено пересічну платню 1100-1200 карб. на місяць, для свинарок — 1000-1100 карб. (очевидно для передових), а для робітника на ріллі — 500 карб. Однаке, ці заходи також „не стимулювали” колгоспників „захоплюватись” працею. Як свідчить „Бльок-нот агітатора” ч. 14 ц. р., в колгоспі було тільки 5 передових доярок та 4 свинарки, а з 800 трудодібних колгоспників протягом 8 місяців 1958 року працювало тільки 87%. Зате колгоспна бюрократія одержує щомісяця досить велику заробітну платню: голова колгоспу — 1400 карб., заступник голови та головний бухгалтер — 1200 карб., але головний агроном, від якого фактично залежить поліпшення урожаїв — 900 карб. Отже з цього переконуємося, що хрущовський наглядач-партайман має найбільшу заробітну платню, більшу платню, ніж агроном (людина з високою освітою) має пересічна свинарка. Так виглядає московська справедливість на Україні серед закріпаченого селянства.

Досвід, який одержала Москва над „подопитном кроліком” колгоспові „Большевик”, як твердить журнал „Партійна жільні” буде застосований і в інших колгоспах України.

Е. М.

ДЕЩО ПРО POLSKOŚĆ

Існує переконання, що письменник Генрик Сенкевич (якого білоруське або, в кожнім разі, „руське” коріння не підлягає сумніву) відіграв своєю Трилогією фатальну роль в формуванні польської психіки спеціально на відтинку польсько-українських відносин.

Мушу покаятися, що таку думку довго поділяв вищепідписаний і тому, живши в Варшаві, широко вітав тих (зрештою, дуже нечисленних) поляків, які через пресу й „стосунки” намагалися (досить безуспішно, до речі) усунути Сенкевича з обов’язкової шкільної лектури.

Прошуміла над всіма нами чергова буря сучасної апокаліпсії і змела з поверхні багато речей, що здавалися міцніше від — мовляв Горацій — „міді вічної”. Але Г. Сенкевича і його Трилогію не лише не зметено, але й якби відсвіжено: принаймні виходить вона і в „видавництві паньстровем” у Варшаві, і в „государственному іздательстве” у всестоличній Москві...

Москва, розуміється, аж надто добре знає, що тим робить, і, як завжди досі, на жаль, не помиляється: дух бо традиційного Андрусова р. 1686 витас над Трилогією і тому на всякий випадок — „пуштай жів'от!”

...І от вертаються ті здогади з-перед літ, що їх не раз намагався був відкинути. А саме: ще не Г. Сенкевич впливнув на формування певних комплексів в психіці поляка, лише ті комплекси існували в тій психіці віддавна, а письменник, запевне дуже талановитий і чуйний, спромігся ті комплекси відчути і їх виразити в привабливій формі. І саме тут треба шукати причин такого автоматичного признання суспільством, такої слави і такої, майже безприкладної в історії літератури — популярності, а, тим самим, і скалі впливу на народ вцілому.

Жадні аналогії (Шевченко, Міцкевич, Гете) тут не на місці з тієї простоти причини, що Г. Сенкевич далеко не геній. Геній — це передовсім — Правда. З Правдою, а навіть просто з правдою (зокрема — історичною) цей, за досадним виразом Володимира Антоновича, — „геніяльний брехун” — мав не багато спільногого. Моральний еквівалент його історичної белетристики (отже Правда) — дуже й дуже небезликий і стоїть неспівмірно нижче від мораль-

ної висоти, напр., „Людовів” нашої Зинаїди Тулуб (письменниці, до речі, не менше від Г. Сенкевича талановитої). Трудно було б знайти в Трилогії також звичайну правду — історичну — і тут Людовів яскраво перевищує Трилогію. Мистецький рівень Трилогії — поза близкотливістю і перевантаженням надмірною пишністю барв — не високий, що стверджувала й стверджує поважна польська критика.

В чим же таємниця успіху письменника, а зокрема його Трилогії, ось вже на протязі більш, як півсторіччя?

Сенкевич писав Трилогію, як сам визнавав, ки рокіререніу serc, в добі морального застою свого народу. І Трилогія, безумовно, відіграла роль міцного застрику якогось психічного медикаменту, може наркозу, над хемічним складом якого „лікар” спеціально не зупиняється...

Розуміється, ці розважання, що їх можна б продовжити і поглибити ще і ще*), ні в чим не змінюють ситуації: чи, напр., „комплекс Заглоби” заіснував після опублікування Трилогії, чи він існував в польській психіці віддавна — питання наразі „академічне”.

Фактом є, що комплекс той — в значно розширеній скалі — безперечно існує. Також і тепер, коли, здавалося б цілий ряд психо-історичних комплексів (також і у нас) мав бути докорінно випечений подіями доби.

Приклади? Їх аж надто в польській періодиці, в книгах, в публікаціях — не лише еміграційних, а й країнових. І, як це не парадоксально, саме в країнових — їх значно більше, аніж в еміграційних. Але було б прикрай гріхом не згадати про окремі статті, в яких подається спроби ревізії, що так скажу, інтегрального „комплексу Сенкевича”, з яким де-то з авторів генетично зв’язує, напр., трагічне варшавське повстання. Ці ревізіоністичні спроби йдуть, м. ін., також якби рівнобіжно з процесом „воскрешання” не так давно відкритої

*) Колись треба б згадати про досить дивну раптовість, майже вибух популярності й слави Сенкевича, обставини самого друку Трилогії і попереднього „редагування” твору з майже безсумнівним викресленням деяких соціально- побутових (корчми, орендарства) фрагментів життя України XVII ст. Про це існують певні матеріали.

(1912 р.) поезії (і листування) сучасника віесчево польського романтизму — Ципріяна Норвіда, свого роду польського Івана Франка, в сенсі переваги інтелекту над романтичною емоціональністю чи візіонерством Міцкевича та Красінського.

**

Міжнародна і віднедавна дуже „антікомуністична” (а якже!) каналія (трудно знайти більш делікатне слово) від самого початку існування держави, що сама титулує себе „СССР”, вперто уживає для неї назви „Росія” — Russia, Russland, Russie і т. п. Роблячи так, каналія поступає по-своєму логічно. Каналія бо занадто з Москвою зв’язана і в існуванні соєтської імперії істотно заінтересована. Для продовження того існування каналія робила її робить найбільші навіть жертви: при видатній її допомозі Москва чудодійно вийшла з останньої війни „переможцем”, як в казці одержала величезні терени, а в них — половину Європи, врешті уникнула р. 1956 смертельної небезпеки (Мадярське повстання) ... Але ця тема є величезна і не тут є місце для неї. Наразі ходить лише про... термінологію.

Польська (як і німецька) мова знає донині два окреслення: Rusin, ruski (ruthenisch) і Rossjanin, rosyjski (russische). Ця термінологія традиційно була вживана від найдавніших часів, хоч... Тут треба однаке згадати, що вже клясик-Міцкевич почав плутатися в ній, нерідко мішаючи ruski і rosyjski (у нього десь навіть Петербург фігурує, як ruska stolica). Цієї термінології досить послідовно трималася лише польська наука. Що ж торкається публіцистики й літератури політичної останніх часів, то з термінологією тієюправлялося не завше чисту гру, — згадаймо лише славнозвісних „пожондних русінуф” і маніякально-злосливе застосування „русинської” термінології з метою витиснення ба й компромітації ненависного слова „Ukrainiec”.

Але це справи внутрішньо-польські, справи симпатій і смаків. Хай називають нас, як їм подобається (батьківщину фінів називають „Фінляндією”, хоч самі фіні звуть її „Суомі”, як французи називають Німеччину й німців „альмань”).

Гірше, що ще й досі певна (і зовсім немала!) частина польських авторів старається з нас

просто робити „Росіян”, розглядаючи нас, скажати б „географічно-державно”. І то не лише в історичному минулі, а й в пореволюційній сучасності.

Що нас радо зіпхнула б (і систематично спихає) до „російської” кльоаки вищезгадана міжнародна каналія — це нас не дивує, бо каналія знає, що робить. Але пощо це роблять наші західні сусіди, що тепер самі в тій кльоаці de-facto захлинаються? Невже ж вони забули, напр., про „Прівіслянський край” в недавньому минулому і — de-facto — в сучасному? Чи вони думають, що двозначний титул „сателіта” (вигаданий т. зв. заходом, теж для рокрзрієнія serc) їх гарантує від привіслянських перспектив вже не de-facto тільки, а й de-jure?

У Лондоні виходять польською мовою друковані „Wiadomości” (продовження передвоєнних варшавських „Wiadomości Literackich” за тією самою редакцією), літературна газета, дуже зручно редакторана, дуже почитна і підтримувана значною частиною польської інтелектуальної еліти. Отже, поминаємо вже те, що „Wiadomości” консеквентно проводять „канальську” термінологію — „Росія” замість „СССР” (чи bono? — редакція це чудово знає, але чому над цим трохи не подумають п. п. співробітники?). Але редакція не менш консеквентно стосує „російську” термінологію до кожного науковця чи мистця, який перебуває на теренах СССР, чи то буде Богомолець, Лисенко, чи навіть... Тичина. Мало того, редакція вперто фономоскалізує наші прізвища, отже Богомолець, Lisjenko і т. д. Доходить до того, що навіть історичні (принадлежні однаково до історії польської, як і української) прізвища, як напр. прізвище гетьмана Дорошенка „Wiadomości” транскрибують: Doroszienko.

Та не про саму редакцію „Wiadomości” намходить.

Ходить нам про тих безумовно польських і заслужених авторів, яких з інтересом читаємо на сторінках польсько-лондонської газети. Тут бо, як шило з мішка, вилізає живучий, аж якийсь демонічний в своїй незнищальності комплекс, а саме той, від якого ми почали, ц. т. комплекс Сенкевича, ба навіть тісно сусідуючий з ним комплекс Заглоби.

Автори — люди талановиті, очитані, яким не можна відмовити культурного рівня. Що більше — вони справжні польські патріоти й като-

лики. І як це все може існувати поруч і всуміш з повною ігнорацією історії (навіть власної) і з очевидним паралічом християнської етики? — це вже секрет бл. п. Генрика Сенкевича.

Ось близький драматург, автор „Леніна” (за що його р. 1939 й було вивизено й ув'язнено в Москві), надзвичай дотепний публіцист — Вацлав Грубіньський. В дуже цікавій останній статті „Бубни й труби революції” він демонструє в справі „Росії” цілковитий горох з капустою: Київ, літопис Нестора, („земля наша велика й обильна”), а поруч — Москва „меткий люд кацапський”, „російські жінки лягали по-котом на перший знак ординців Батія”, „Росіяне ще від віків” і т. д., і т. д. Де Рим, де Крим, де попова гребля? — можна було б реторично запитати славного й заслуженого драматурга. Але відповіді не дочекатися, бо через п. Вацлава говорити дух п. Генрика...

Європейська культура, якої монополістами мають бути на сході Європи лише самі polonus’и, кінчаеться на останнім, на схід висуненім бувшим польськім фільварку (dwór). Навколо — сама-но темнота, варварство (dzicz kozacka, małoruska, ruska, або ж rosyjska) і там вже, у всякім разі, як не kresy wschodnie Rzeczypospolitej, то просто Rosja. В результаті, сучасний, видатний письменник, живучи в половині ХХ ст. і — навіть по нелегкім особистім досвіді совітської в'язниці — продовжує думати категоріями майже Заглоби.

Існує — серед постійних співробітників „Wiadomości” автор з „історичним” навіть („wschodniopoliskim”!) прізвищем — Стефан Бадені. Він пише собі спогади з давнього, переважно ц. к. австрійського, минулого. Спогади обертаються навколо монархів, графів і князів. Для бувшого львовяніна тубильці, очевидно, не існують, бо то ж ludność ruska, отже темна маса, барбарія і, взагалі, dzicz. Автор часто збогачує термінологію ще одним еластичним словом, а, власне, „Kozacy” — з великої букви, отже це малаб бути національність, хоч і не досить окреслена. Але з логіки сенсу в писаннях п. С. Б. недвозначно випливає, що в 90% слово „Kozacy” має бути роктерієсум serce евфемізмом замість отого страшного „Українці”.

В ч. 642 „Wiadomości” східній малополяк С. Бадені реферує давно вже видані спогади австрійської графині Л. Тюргайм (Lulu Thürheim), до речі — сестри дружини нашого Ан-

дрея гр. Розумовського, довголітнього амбасадора Петербургу у Відні, в добі Наполеона, а пізніше — „невозвращенца”.

Гр. Л. Тюргайм, розуміється, немало місця приділяє своїй сестрі та її чоловікові, але референт про це згадує з виразним несмаком і послідовно прикриває родину Розумовських густотканою „російською” термінологією. Гр. А. Розумовський, очевидно, царський посол і росіянин (це той близький приятель Бетговена, улюблений Відня, що його віденці любовно прозивали Erzherzog Andreas і що його зніменені нащадки і досі ще живуть). Коли він їздив з Відня до своїх маєтків через Броди-Київ, то — для п. С. Бадені — він їздив до „Росії”. Але не тільки це. В армії царя Олександра I були (за п. С. Бадені) також „Kozacy”. Які саме? — п. С. Б. не подає, але при тім (чи за спогадами гр. Л. Тюргайм чи від себе?) додає, що ludożerstwo nie było im (ц. т. „Козакам”) обсе, отже „людодіство не було їм чуже”, що треба розуміти (і кожен достатньо зсенкевичаний поляк так власне й розумітиме!): бувши в складі „росіян” Kozacy (отже, правдоподібно, нащадки dzikich watah Chmielnickiego, бо „козацька” термінологія всевладно панує в Трилогії Г. Сенкевича) — нанизували в Австрії 1808-14 рр. на свої списи „nie tylko kurły i kaczki“ (sic), але, очевидно, і дітей, бо, як авторитетно підтверджує яснопан Стефан Бадені, — „ludożerstwo nie było im обсе”.

А що до тих страшних Kozaków (якщо прийняти термінологію Генрика Сенкевича) належав теж „росіянин” Андрей гр. Розумовський, син останнього гетьмана України, — така думка показалась би панові С. Б. — нечуваною й потворною, бо ж Розумовські — „росіяне”... Наша „дика і варварська” етика не позволяє нам називати „росіянином” напр. Адама Чарторийського на тій підставі, що він адже був теж міністром закордонних справ царя Олександра I. А мало-польський автор, репрезентант традиційної polskości, позволяє собі відносити до них сина останнього гетьмана України. Бо — то цо інного. „To цо інного” — у зсенкевичованих і заглобізованих наших західніх сусід цілком відповідає „етаво бить не може, потому що етаво не може бить нікада” — у сусід північних.

„Українцями”, і то безумовними, ми можемо бути лише в рядах (мітологічних) „ukraińskich

SS czy wlasowców" (vide „Wiadomości” ч. 649), які-то, як всім відомо, здушували варшавське повстання, за традиційною звичкою гвалтуючи польських жінок а, може, й пожираючи польських дітей**).

Словом, нема ради: єдиний вихід для нас — стати „росіянами”, бо до цього автоматом наганяє наш сусід північний і дуже заохочує — західній. І хотілося б нагадати нашим західнім сусідам (з якими ми, все ж, маємо історично-культурну спорідненість) ось що:

Якщо так далі буде йти і якщо справді наш народ не матиме іншого виходу, як стати знов — на якийсь час — „росіянами”, то варто пам'ятати, що в тій справі той народ має досить великий досвід і немалу практику, отже на тім „російськім” фронті ми маємо очевидну (хоч і гірку!) перевагу. Советської „вищої школи” ми маємо за собою вже 40 літ, отже б. м. вчетверо більше за поляків.

І це хай буде memento... Бо з комплексом Сенкевича треба колись скінчити. І чим скорше, тим ліпше.

P. S. Надійшло свіже число паризької „Kultury”, органу нам симпатичного й справді культурного, і в статті Маріяна Паньковського („Kto ty jesteś? Polak mały...”), присвяченій почасті тій же темі (polskości), довелося ще і ще раз переконатися, наскільки справа ліквідації польсько-українських сенкевичівських комплексів є трудна і майже безнадійна.

Посередніх доказів тому дає те саме (9/131) число „Kultury”.

У вступній статті Юзеф Чапський згадує колись повішеного в Одесі революціонера Лизогуба, але називає його: syn rosyjskiego ziemianina. А прізвище транскрибує: Lizoġub. Автор, очевидно, ніколи не чув, що Лизогуби є стара лівобережна козацька шляхта, що з Лизогубами приятелював Шевченко і що прем'єр Української Держави р. 1918 був теж Лизогуб. Той, рід, як і спокревнений рід Дунін Борковських

**) Що легенду про українських SS у Варшаві 1944 р. систематично в ряді капітальних видань розширяють теперішній советський комісар над польським католицизмом п. Болеслав Пясецький (шef великого універсальної і грошової фірми PAX у Варшаві), — то нас не дивує, бо той, бувший фюрер молодих ендеків у державній Польщі, лише продовжує діяльність колишнього комісара над польським патріотизмом — т. зв. Станіслава Стронського.

Петро Кізко

ОСІНЬ

Яка привабна, пишна осінь
В своєму жовтому вбранні!
Немов таку побачить досі
Не зустрічалося мені.
І навіть дощ стас приємним
В таку — от осени пору.
Я після нього в лісі темнім
Грибів удосталь наберу.
І жовте листя не печалить,
Бо бачу зрілість я у тім.
Отак і ми ж бо виростали,
Міцніли в віці золотім.
І неба просинь похмурніла
Свою красу в собі тайт.
Погляни, он птиць вервичка біла
У далечині кудись летить.
І даль співає тополина
Піснями осені, немов
Нову в собі пеє дівчина
Іще невіділану любов.
Яка ж привабна й пишна осінь
В своєму жовтому вбранні!
Немов таку побачить досі
Не зустрічалося мені.

17.9.58.

був, може, „малоросійський”, міг бути „ruski”, але „російським” не був ніколи і бути не міг.

Але в тій самій „Kulturi” в розділі Листів, в листі знаного колись адвоката Людвіка Гонігвілла м. інш. читаємо:

pamiętam rosyjskie powiedzenie:
„molczat bo blagodenstwują”.

Пан Л. Гонігвілл жив у Варшаві, де існував Український Науковий Інститут, що також видав повне зібрання творів Шевченка, а серед них — окремий том в польських перекладах. Ніхто не може мати претенсій до сусідів, що вони не знають всього Шевченка, або знають його менше, аніж ми Міцкевича. Але вираз „мовчать, бо благоденствують” отже mówca’ bo blagodenstwują, який походить з найвидатнішого твору Шевченка „Кавказ” — давно знають фіни, грузини, вірмени і навіть оті осівани Міцкевичем przyjaceli-Moskali.

Єсть переказ, що Шевченко переслав був автограф „Кавказу” до Парижу — Адамові Міцкевичу, але Міцкевич поеми не дістав.

Не дійшла ...

Микола Щербак

ВОГНЕННЕ СЛОВО*)

...І їх нема... Чия важка могила
Зависочіла праведним хрестом?
Кого Вітчизна тут похоронила
На верхогір'ї, над святым Дніпром?

Іх, воїнів, що у похмурім полі
Від ворога не знали вороття...
Іх, лицарів, що віддали за Волю
І молодість, і радість, і життя...

• • • • •
Тоді вони пішли у стужку,
Пропасницею ніч недужу,
Щоб біля Крут залишно стати
І загатить прорвану гать!

Не загатили... Полягли
В снігу... Серед важкої мли...

Доноки, люди, сонця-світу,
То будуть згадувати повік
І кров'ю й жахом перелите,
Як біса слово: більшовик!

...Колись розкаяний Каїн,
Що брата свого убив,
Тікав од страху стежками
Серед зарослих нив.

І юродивий Юда,
Що грішно продав Христа,
Як зникла з очей полуода,
Мов неприкаланний став.

Оглушений важко глумом,
Нестерпів намулу мук,
І, гнаний, немов самумом,
Сам зачепився за сук.

А біснуватий більшовик
До оргій, до розбою звик,
Стріляв, і різав, і колов,
Розтрощував злорадно кості
І п'яній тішився од злости
Аж поки труп не захолов...

• • • • •
Вгамуйся, серце... Спокою не руш...
Прислухайся до голосу їх душ:

— Як вони нас катували!
— Вістрями очі виймали...
— Недостріляних розпинали...
— Багнетами протинали...

ІЗ ЗАПОВІТУ ПАПИ ПІЯ ХІІІ

„Я прошу тих, до кого це відноситься, щоб не робити заходів для поставлення пам'ятника в мою пам'ять.

„Вистачить, щоб мої убогі тіліні останки зложили в святому місці, чим більш незначному, тим краще.

„... я не бачу потреби лишати „духового заповіту“, як робить це багато гідних похвали пралатів. Багато актів і промов, виданих і проголошених мною з уваги на мій уряд, вистачає, щоб зазнайомити з моїми думками про різні релігійні й моральні питання кожного, хто може бажав би їх знати.

„Написавши це, я іменую своїм універсальним спадкоєм Святий Апостольський Престіл, від якого я одержав так багато, як від найбільш люблячої Матері.

Папа Пій ХІІІ”.

— Іх тішили наші муки,
Коли крутили нам руки,
Захлинилися, як вампіри,
Заощені кров'ю звірі...

... В той день, коли вони у Київ
Удерлися, як татарава,
І біль, пе наче серце виїв,
І з тути никла голова,

Прийшла до мене скорбна мати
І в тузі мовила: — Яка
Недоля!... Важко розказати...
Я мала — Боже мій! — синка,

Як сонце в небі... Він пішов
Тоді до Крут. Пішов у бій!..
І не вернувся... Стигне кров...
О, де ти? Де ти, сину мій?!

Коли б я заломила руки
І проглагала: — Пожалій!..
То він би не пішов з розпухи
Туди, де кат і лиходій.

Та я... Не сила розказати!
Перехрестила я дитя...
Його чекала друга Мати,
Ї жалі, ї життя...

О, рідна Мати-Україно,
Благословенна з матерів,
Кляњемось Тобі уклінно
Життям і дочок, і синів —
У цій Аскольдовій Могилі
Де Володимирська Гора,
Ми їх, поляглих, схоронили,
Та Воля наша не вмира!
Вона здіймає гори-хвилі,
Як бурі дужого Дніпра!

*) Спроба поетичної інтерпретації промови Людмили Старицької-Черняхівської на похороні Героїв Крут.

Юхим Мартич

БЕЗСМЕРТНІ СЕРЦЯ

(Уривок)

Юрій Яновський вчився на інженера, став письменником, а все своє життя мріяв бути мореплавцем.

І в радісні хвилини і в сумні він любив повторювати рядки з Кобзаря:

Грай море. Чорне море.
Добре буде, Галайда!

Мрії про море живуть в його молодому романі „Майстер корабля” — річ, яку він сам не дуже любив. Він волів читати книги про море, які написали люди, що самі багато подорожували, що самі несли вахту в штурмові ночі. Тому поміж близьких йому письменників Джек Лондон і Джозеф Конрад — поляк по національноті, що народився на Україні і став класиком англійської літератури, хоробрий капітан і чарівний художник слова, співець морських див і дивних людей з моря...

В бібліотеці Яновського були і „Олмейрова примха”, і „Вигнанці островів”, і „Лорд Джім” і „Визволення”, а найбільше він цінував Конрадову — „Кінець неволі”.

Яновський казав, що одне речення героя цієї книги капітана Уолея відкрило йому очі на душу письменника не менше, ніж передмови навіть талановитих знавців західноєвропейської літератури — Михайла Калиновича, Степана Савченка і Сергія Родзевича.

„Прекрасна праця складати вірші про бідних жінок”, — ця думка Конрада підкреслює особливість його доброго, демократичного таланту.

Коли в одному з павільйонів Київської кіностудії збудували хату Мусія Половця і кравці кінчали нашивати латки на кожухи учасників цієї сцени, Юрій Яновський дуже обережно, дуже делікатно звернувся до поставника фільму, режисера Ігоря Савченка:

— Ви нагадайте, прошу вас, що хата ця стоїть на самому березі моря, актори, які сидять в цих стінах, повинні відчувати подих моря. Подих близького моря у всьому. Інакше не можна!..

**

Родом з Єлисаветграда — міста, що стоїть біля джерел могутньої ріки українського театрального мистецтва, він змалку полюбив людей сцени. Поміж його друзів і відомі майстри — Бучма та Романов, і скромні рядові працівники театру.

От він на прем'єрі в театрі для дітей. Вистава нічим не видатна, п'єса сіренка.

— Що вас тут зацікавило, Юрію Івановичу?

Він називає прізвище одного з учасників вистави. І пояснює:

— Розумієте, роль в його незначна, в рецензіях і не згадають. А акторові потрібні не тільки оплески, не тільки вихвалення в рецензії, але дружній потиск рук, і він тоді працює з піднесенням. Треба тільки, щоб цей вияв дружби був вчасний.

**

Хворобливий чоловік, він часто звертався за порятунком до медицини, і дружба зв'язала його з багать-

ма видатними медиками. Під час війни він зблишився з Олександром Богомольцем, товарищував із Стражеском, поміж лікарів, з якими часто радився, — Губергриц і Берлінд. А мрія він про те, щоб написати цикл оповідань про сільську лікарку, невтомну, скромну працівницю, якій багато людей довіряють свої серця.

— У літераторів є спільні риси з медиками, — казав він. — І найголовніша — це увага до серця людського. Але до лікаря звертаються, коли серце захворіло. Ми повинні дбати, щоб в серце людське не проникало чуже, вороже, шкідливе. Я люблю писати про людей з здоровим серцем, і я настрою власне серце на серця тих колгоспників, сталеварів, студентів, про яких пишу. Мені легше живеться, веселіше дихається, світліше в очах, надійніше на мосму серці, яким досить активно цікавляться медики.

**

Це почуття відоме кожному. Нічого особливого не сталося, звичайний день, літній чи зимовий, сипле осінній дощик чи свистить холодний вітер, і раптом вас усього пронизує гостре відчуття весняного неспокою. Мов почули, як дихає скута кригою ріка, як крізь сніг пробивається перший пролісок і несподівано запахло степом чи морем.

Здається, тоді вже було зовсім недалеко до зими, але, коли пригадуєшся той нічим особливим не видатний вечір, відчуваєш подих квітня, молодого, неспокійного, радісного.

А дійсно, нічого не сталося.

На розі Хрещатика і вулиці Леніна я зустрів Юрія Яновського. Він придбав в універмагі телевізор, який шофер Спілки письменників повіз до нього до дому, і збирався завітати в театр імені Лесі Українки, де відбувались останні репетиції його п'єси „Дочка прокурора”.

— Уявляєте, скільки нових гостей одвідуватимуть мене щодня, — сказав він. Я поспівував: — Так, іноді на телевізійні передачі збирається стільки сусідів, що самому господареві невистачає стільця.

— Та ні, стільців завжди вистачить, я маю на увазі тих, хто розмовлятиме з мною з екрана...

Він замовкає, до нас підкочує колиску молода жінка, дочка одного з колег Яновського.

— Ви додому, Юрію Івановичу? Виручіть мене, я в крамницю на хвилинку. Постережіть моєго Бовку...

— А ми тихенько вгору підемо, — запропонував Яновський, — і ви нас легко наздожнете.

Він невміло взявся за коляску, і дуже обережно покотив її, не одводячи очей від загорнутого в ковдру крихітного тільця.

Коли дійшли до Пушкінської, він так безпомічно озирнувся, чи не завертає сюди автомобіль, що міліціонер відчув його неспокій і дав червоний сигнал. Тепер на Пушкінську не могла завернути жадна машина, поки коляска не опиниться на протилежному trotуарі.

— Бачиш, Вовко, яка тобі шана, — сказав Юрій Іванович, трохи зніяковіль увагою охоронця порядку. — Виростеш, не загордись, іншим дорогу відкривай...

— Мабуть, дуже хороші рішення приходять мамам, коли вони везуть своїх синків, своїх дочек, — каже Яновський у сумній задумі. — Ця маленька істота, що дивиться в синє небо синіми оченятами, наділяє здатністю ясніше уявляти майбутнє... І забуваєш всяки дрібні образи, про які і не варто було пам'ятати жадної хвилини, і думи про значні події, що чекають на тебе, лише про значні, сповнюють тебе... Особливо ясно починає розуміти думку Анатоля Франса, що художник повинен любити життя і показувати, яке воно прекрасне...

Він притишує ходу біля театральної афіші. Те, що більшість його п'ес лишились тільки творами для читання, мучить його...

Помиляються іноді навіть друзі.

Відомо, що люди, які дуже тепло ставилися до Андерсена, радили йому залишити писання казок, мовляв, нічого хорошого з цього не буде. І Яновському випадало почути від друзів думку, що драматургія — не його жанр. Помиляються і друзі! Кілька років пе-ребувала в забутті його п'еса „Думка про Британку”, а коли франківці знову дали їй сценічне життя, вона захопила глядачів і київських і московських.

— А ви не забули, що вам треба в театр, Юрію Івановичу?

— Не так уже і треба. Я ввечері зможу там побувати, а от його мамочка затримується, і нам треба віправдати її довір'я...

Він увесь заклопотаний цією крихітною істотою.

Завжди, коли гуляє по Києву, щось та обов'язково згадає з минувшини нашого міста. Він знає цю вулицю з дня її заснування і міг би розповісти про того губернатора Фундуклея, чиє нікчемне прізвище їй колись привласнили. Скільки цікавого міг би пригадати і з біографії цього театру, де тепер репетирують його п'есу і де колись, в перші роки після революції, відбувались вистави молодого українського театру, і молодий Бучма грав затурканого американського солдата Джімі Хіггінс...

Над оперним театром спалахнув скісний парус сонця і вся вулиця святково освітилась.

Молода мама дійсно вже занадто затрималася з своїми покупками.

**

Біля будинку стоїть дівчинка з великою грушеною в маленькій долоні. Два молодики, одягнуті так, мов тільки що вистрибнули з фейлетона, підійшли до маленької. Спокійна усмішка, яка тільки-що ще жила на її личку, повільно сповзла. Подивившись на свою грушу, оченятами, в яких заблищають слізки, вона мовчики простягнула солодкий плід одному з тих „красенів”...

Ми підійшли до дівчинки.

— А чому ти віддала грушу?

— У дяді братік захворів, і він сказав, щоб я віддала...

Фейлетон

ПОЕТ І РЕДАКТОР

„Нещодавно, наприклад, одна редакція не наважилася надрукувати, як „непевний”, один із кращих віршів... М. Рильського.

(Анатолій Мороз: „Про народність у літературі”. „Вітчизна” ч. 4, 1958 р.).

Максим Тадейович Рильський, сповнений щастя й радості за новий написаний вірш, гордо попрямував до редакції журнала, прикладаючи в умі, скільки це йому буде заплачено гонорару за цей вірш. В усікому разі, це вигідніша річ, ніж полювання на качок: очі вже пристаркуваті, не видно де дика, а де свійська качка...

Ввійшовши з такою ж гордістю й задоволенням до редакції, Максим Тадейович члено скинув капелюха і так само члено простяг руку до знайомого вже редактора.

— Будь ласка, товаришу редактор, новий, свіжий, можна сказати, щойно з пательні знятий, вірш, — захартував Максим Тадейович, поклавши перед редактором рукопис.

Редактор теж був задоволений, що має в себе рукопис такого маститого поета.

— Дуже дякую, Максиме Тадейовичу. Давненько на вас ждали. Щось ви до нас тес, не заглядаєте. На качок полюєте?

— Та де там уже мені старому, — відмахнувся Рильський.

Редактор тим часом почав читати вірша. Максим Тадейович, як поет досвідчений і добрий людознавець, першим же поглядом помітив, як у редактора журнала насуялися брови. Так насулюються брови не з до-

За три кроки від нас ті два молодики, весело сміючись, доїдали грушу, яку по-братньому поділили між собою...

— Як образили ці нікчеми її довірливе серденько, — сказав Яновський гнівно. — Купіть швидше найкращих цукерок, треба, щоб забула якмога швидше про свою втрату. Ох, ця „золота молодь” без золота і без молодості... У дорослої людини мозок в середньому важить близько двох тисяч грам, а у цих негідників...

Отут нас наздогнала молода мати. Вона поспішала так, що дуже захекалася і відразу ж почала пробачатись:

— Я вам така вдячна...

— Це ми повинні вам дякувати! — спинив її письменник. — Може нам пощасти продовжити знайомство з Вовкою? Може йому схочеться колись перегорнути стару книжку, що написав старий письменник? Тоді попросіть його, щоб він був поблажливий, бо колись той старий письменник возвів його у колясці...

(„Вітчизна”, ч. 8, 1958)

бра: з якогось невдоволення або роздуму. В Максима Тадейовича Рильського трохи закалатало серце.

Редактор посміяв себе за голу бороду, потім почував потилицю, а потім поклав голову на долоню руки якось замішано звернувся до Рильського:

— Це ви писали цього вірша?

Рильський: — Я.

Редактор: — Гм...

Рильський: — Чому „гм”, товаришу редакторе? Може того, щось не так, форма може тес...

Редактор: — Та ні. Форма чудова, але зміст...

Редактор почав читати вголос вірша:

„Ідіть у світ, де склиться джерело,
Де в'ються ластівки, снують брунатні бджоли
Де в честь оратая пшениця гне стебло,
Де дерево життя не зав'яда ніколи”...

Редактор: — Що ви тут написали, Максиме Тадейовичу?

Рильського почало дратувати й хвильювати.

— Як, що? Вірша? Та ще якого! Образного, узагальненого, філософського, людського!

Редактор: — Ото ж бо є, що філософського. А хто з наших читачів цей вірш сприйме? Як його зрозуміє? Що значить: „Ідіть у світ, де склиться джерело?” У який світ ви, Максиме Тадейовичу, посилаєте нашого читача? Хіба в нашій советській країні не склиться джерело? Може, на еміграцію „у світ” посилаєте ви читача? А далі: „Де в'ються ластівки, снують брунатні бджоли”... Чи не про гітлерівських брунатних бджіл ви тут натякаєте?

Рильський (перебиває): — Боронь Боже, товаришу редакторе, що ви таке зволите...

Редактор: — Страйвайте. Це ще не все. Ось тут у вас далі написано: „Де в честь оратая пшениця гне стебло”... В честь якого це, до чорта, оратая? Що за забобони? Чому колос гне стебло не в честь комуністичної партії, не в честь радянської влади? Ні, ні Максиме Тадейовичу, такий вірш не може бути надрукований, хоч який ви славетний поет і хоч в якій вільній демократичній країні перебуваше. Від цього вашого вірша якоюсь буржуазною філософією тхне, нічого в нім радянського немає...

Рильський: — Але ж, дозвольте, товаришу редакторе, цей вірш кличе любити красу, а хіба ж ми, радянські люди проти краси?...

Редактор: — Але наша краса має бути зображенна в конкретних рисах: наприклад, колгосп, завод, партія, влада, народ... Ви ж це добре розумієте, не вам про це казати.

Рильський: — Розумію, але поезія... Це ж не вівіска в скверику: „Рвати квіти заборонено”...

Редактор (гнівно): — Ви ще навчати мене? „Ідіть у світ, де склиться джерело”!...

Редактор подав Рильському рукопис його вірша...

Рильський пішов з редакції журнала без качок і гонорару...

Борис Гомзин

С П О М И Н И

(У р и в о к)

Арсенал (будова з часів Миколи I з товстелезними стінами) був занятий місцевими комуністами і тримав під вогневою контролю вулиці довкола себе, але рівночасно був під такою самою з боку деяких українських частин і Вільного Козацтва. Так у будинках проти арсеналу було кілька десятків з Богданівського полку під командою Олександра Шаповала, жменька Наливайківців, і різні групки охочих. Все це, ясна річ, не могло штурмом взяти Арсеналу, а взяти його було конче треба і то швидко, щоб спасті престиж Українського Уряду в очах киян, що у своїй більшості великих симпатій до Центральної Ради не мали.

Дорогу з Арсеналу до центру міста замикав телеграфічний курінь, що оголосив себе ніби нейтральним, але цей нейтралітет міг перейти в активну ворожість. Від Лаври в напрямі гіподрому були касарні понтонного куреня, що стояв по боці комуністів, цей курень в'язав руки загрозою у спину тим, що мали б намір оперувати проти Арсеналу. Наш курінь одержав наказ ліквідувати цей нагніток, установити зв'язок з Юнацькою Школою (Печерськ), а потім взяти Арсенал. Я з Королем був у передньому дозорі. Щоб не кидатися в вічі своїми червоними шликами, ми пообсуvalи їх в середину шапок. Неподалік від касарень понтонного куреня нам на зустріч у великому поспіху заклопотаний солдат, „рижий і рижий”, як кажуть москвяни, і схвильовано до нас: „Ви, товариші, з Арсеналу, зв'язок?” Але, побачивши свою помилку, вибухнув добірним матом. Це йому небагато допомогло. Потім виявилося, що цей курінь мав телеграфічний зв'язок з Арсеналом, але зв'язок цей саме урвався, і цей понтонер (один із головачів) мав його поновити. Вмить гайдамаки були в подвір'ї касарні... Декілька стрілів, декілька забитих, і курінь був обезбросний. Зв'язок з Юнацькою Школою був встановлений. Тепер була черга на Арсенал. Було ясним, що лізти на осліп голіруч на його масивні мури, це безглуздя. З Арсеналу досить інтенсивно поливали вогнем всі підступи до нього. Чекати на те, що його залога виголодніє й піддасться, не було часу, бо з півночі швидко насувалася червона хмара. Треба було гармати, і то більшого калібріу.

Я обсервував тимчасом С. Петлюру, що ліз упрості під кулі й тим зраджував, що він під ними ще не бував. Старшини з його оточення брали його впрост по під пахи й відводили його в більш укрите місце від куль. Пам'ятаю, що біля нього один час був якийсь французький старшина (в уніформі), мабуть спостерігач з кол. франц. військової лінії, що була при царському уряді. Нарешті з'явилася очікувана гармата... Кілька стрілів прямою наводкою і в мурі величезна діра, куди й кинулися гайдамаки з вигуками „Слава!”... Недовго тривало це, і справа Арсеналу перейшла в минуле. Його залога (яких 400-500 люду, в тому були й жінки; вигляд у цих визнавців червоної зірки з серпом і молотом був дуже не вояовничий, ба жа-

Петро Кізко

люгідний) піддалась на ласку чи неласку переможця. Якою була та ласка не знаю, бо їх відвели кудись під охороною кінної частини, командиром якої, здається, був пол. Микола Аркас (під час війни покликаний на службу з т. зв. старшин резерви; до переходу в резерв служив у кінноті, здається, в Переяславськім драг. полку). Ночували ми тієї ночі в Миколаївському монастирі, де не загріли місця, бо мусіли бути брати Київ I, що його обсліда була фронтова большевична, що частинно самопасом сунула на Київ, а частинно була пляново диригована славетного вже тоді т. Бош (2 гвардійський корпус). Штаб куреня розташувався в будинку гімназії на одній із вулиць, що виходила на Біблійський бульвар (здається це була Тимофіївська вулиця).

Справа з Києвом I. ускладнювалася тим, що на Бєзаківській вулиці ми дістали вогонь з будинків (з вікон горішніх поверхів). Доводилося обшукувати мешкання і підозрілих осібняків заарештовувати й відправляти до нашої штабськватири.

Тут я мав нагоду піznати звірячі нахили Омелька Волоха. Одного разу я був свідком, як він, наказавши привести до нього заарештованих, коротко їх допитував, а потім ніби відпускав їх на волю. Коли такий ішов через палісадник до вулиці, тоді Волох вибігав з якимсь вовчим воєм і стрілом з нагана в потиличю клав нещасливця трупом. Я нарахував тоді впродовж одного дня 17 таких стрілів. Коли я зауважив Волохові, що так не вільно робити, що має бути розслід і суд, його подзьобана піка скривилася, він сплюнув з презирством і проміршив: „Панські витрибеньки! Якщо я його сьогодні не вб'ю, то завтра він мене”. „Безкровна” почала підплівати кров’ю і показувати своє справжнє обличчя. Моє романтичне піднесення почало спадати.

Зрештою і двірець Київ I. взято. Під час боїв за нього поранено Короля. Тоді я несподівано зустрів при обшуку одного будинку на його подвір’ї лакея Семена з реставрації двірця Київ I., масстатичного татарина з вусами немов у моржа, що часто обслуговував моїх товаришів і мене під час наших поїздок з Василькова до Києва й навпаки. Мій Семен мав вигляд мокрої курки і переляканий був так, що ніяк не міг мене піznати. А на вулиці побачив сина нашого Васильківського ісправника (Щербачова), студента політехніки. Я запропонував йому вступити в наші лави, але він відмовився і видко було, що зустріч зі мною йому не була дуже присмною. Між моїм минулім і невідомим майбутнім позначилася тріщина... Мій минулий світ був проти мене, не прихильнішим був і той, що намагався стати спадкоємцем...

Червоної гайдамаки виявили себе прекрасною боєвою частиною. І саме через це не було нам спокою. Комунисти під Муравйовим сунули на Київ слідами нашого відвороту з Чернігівщини. Київ уже був під їхнім гарматним вогнем. Він, що правда, був безпляновий, а проте рясний, і створював панічний настрій у киян, що бачили в нас причину їхнього нещастя.

Курінь наш одержав новий наказ, захищати підступи до центру міста, на відтинку Купецький Сад, — Аскольдова Могила — Лавра; штаб-кватири в будин-

Микола Бутович

СІРА ДИВІЗІЯ

(В полоні)

Австрійський полон, з якого я повернувсь на Україну старшиною „Сірої дивізії” — Української Армії, забрав мені два роки і вісім місяців молодого життя. Він став школою пізнання життя з його зворотної сторони, школа пізнання російського прапорщика в полоні. Хоч на початку довелось піznати і старше старшинство: полковників і генералів та вічних капітанів у привілійовані таборі Нейленгбах у нижній Австрії. Цей табір, куди, як я уже згадував, привезено нас з генералом Корніловим, був приміщений у старовиннім кілька поверховім замку з вежею, мав два двори: внутрішній квадратовий і зовнішній поясовий, де під стінами, що ними огорожено замок, стояли вартові ляндштурмісти і нас пильнували.

Хоч режим був можливий, проте неволя є неволею. Харч поганенький, бо й Австрія не переїдалась, тому

ках, що в Купецькому Саді. Купецький Сад! Мимоволі поставали картини безжурних і веселих днів минулого, що під рев гармат з тріском летіло з прівru...

Захищати Київ з начальними українськими силами, мавши ворога (здекларовано відвертого, що аж горів побачити тут комуністичну владу, і здекларовано-прихованого, що мріяв про білу Росію), в самому місті, було не легко, коли не безнадійно. З заходу насуvalася розагітovanа й розлючена салдатська сарана, що аж захлиналася від жадоби, щоб показати „кузькіну мати ентім окраїонцам”, що оце нараз стали їм у дозорі. А — з півночі сунули ворожі лави червоної гвардії, що мали показати, як виглядає у практиці ленінська теорія, „самоопределені вплоть до отделені”.

І тут мудреці з Центральної Ради втяли таку штуку, що — з одного боку виявила її настанову супроти війська взагалі, а з другого — цілковито підірвала той свій авторитет, що його вона досі в певних колах мала. Нема дива, що вона незабаром так тихо й так безславно зійшла зі сцени, коли стався Гетьманський переворот. А штука була ось у чому.

Генеральний Секретаріят Військових Справ оголосив, що платитиме 10 крб. денno тому, хто зголоситься боронити Київ. Тоді саме з Василькова, куди вернувся з фронту українізований 9 гус. полк прийшло щось зо два ескадрони київських гусар під командою ротмістра Михайла Скрипнікова й кінна батерія підп. Станковича. Про цвого останнього далі.

Обороною цього відтинку командував ген. Кирей (згодом служив у чеському війську і з українською еміграцією зв’язків не мав). Здається днів зо три ми змагалися вдергати Київ, але сил було за обмаль, не кажучи вже про зміну, але й для забезпечення наших крил. І коли за ліве (Поділ), ще можна було, хоч і не дуже, бути спокійним, то праве дуже нас турбувало. Гайдамаки були потомлені; без зміни, майже без сну і за припадкової годівлі й найліпша частина нічого зробити не може.

основою і запахом харчу і цілого замку була „брюкva” і „ерзацкафе”. Обслуговували нас джури з російських полонених. Харчувала ж приватня особа — пані Яунер, що перед війною тут провадила літнісковий пансіон. Від австрійського уряду діставали ми невеличку гажу, що залишалась з нашого удержання і за ці гроши наш жидок-перекладач ходив до міста купувати потрібні дрібнички, якщо можна дрібничками називати і чепурні пляшки горілки „Смірновки”.

Командантом табору, як я вже згадував, був допотпний старенький генерал, при нім старенька жінка і двоє песиків. Було і двох помічних старшин, що часом водили нас на прогульку під багнетами.

Головним заняттям, очевидно, було безділля, що потягало за собою традиційні карти і пиятику. Карти — вічні преферансові „пульки” в димі папірос, або „вінти” з образом своїх візаві „ідіотів” і „болванів”. Все ті самі приговорювання про „курочку”, що по ззорнишку клюйот”, з магічним листом паперу посеред стола для написів, а нерідко і з батеріями пива при нозі.

Пиятика, очевидно налогова, починалась уже зранку процесуєю варення, чи скорше душення наризаної солонини з цибулею у великій посуді. Це називалось „закусь”. Припухлі, сизаві, заспані з близкучими очима, кумпани підсідали до стола на калікуватих стільових різьблених замкових кріслах, що ще уціліли і не були спалені в зимі. І починалось розповідання в сотий раз про весніні геройства, про успіхи у жінок, ну, і річ ясна, — вірменські анекdotи, все ті самі. Нерідко допивались до втрати свідомості, — падали на підлогу спухлим лицем і набивали додаткові синьці, а джури робили потім санітарні порядки.

Але ті, рангою повище, переважно запускались в науку — студіювали німецьку мову: виписували акуратно слова до зошитів і, маршируючи під колонадою двору, шептали різні „vascіssas і pliоскуамперфектум”. Нажаль, наука старої голови не хотіла триматись, втікала, як вода з решета, — що вивчили звечора, ранком забули.

Були старшини і сумирної вдачі без наукових претенсій, — випилювали з дикти візеруночки за взірцями з Відня і укладали різні полички і тому подібні необхідні речі.

Можна було поділити офіцерство і по роду зброї. Піхота в капітанах старшого віку, як старі коні, осідала на ноги; кавалерія в традиційно пом'ятих кашетах дзвонила „малиновим” дзвоном острог і світила „леями” на штанях, дехто й монокля пхав під брову; артилерія ж, як більш наукова зброя, дивилась на інших через голови „з перельотом”.

Пізніше довелось пізнати і летунів. Ті не визнавали нікого й готові були, хоч на даху мешкати, аби не мати нічого спільног зі звичайними смертними.

Ну, а щодо гвардії підголеної і припудрованої, то тут і не підходить. Як уздостоять поздоровкатись, то хіба одним пальцем, а як пушинка яка сяде на обшлаг, то зніметься двома пальчиками відставивши набік мизинець, потім — фук, і полетіла.

Звуково замок мав різноманітність. Фрау Яунер — наша кормилиця, — монументальна особа вигляду Катерини другої, хриплим баритоном кликала якусь

служницю і луна йшла вгору, відбиваючись від вікон аж до даху, генеральські песики дрібно дзявкотіли, кількох молодих поручників цокало в крокет, а на третьому поверсі на вікні трепетала в руках Гренадера мандоліна вальцем „На сопках Манджурії”. І стало чути шаркіт кроків, шаркіт по каменю двору вітаючих себе капітанів і полковників з острогами і без острог.

А в поясовім дворі довкола замку тисячі й тисячі кроків рік за роком йшли у безконечній прогулці капітани і полковники заклавши руки за спину, або палець за гудзик і розповідали собі все ті самі історії, що були, або могли бути.

Тож не дивно, що коли навесну тумани над горами розвіялися, показалась свіжа зелень на деревах, почали ми з колегою по кімнаті плянувати втечу. Найперше склали собі розклад потягів, спостерігаючи з вікна нашої кімнати у вежі замку, коли вони приходять і відходять. Далі придбали наплечники, харчі і мотузи при допомозі нашого жидка і, нарешті, уклали плян втечі. А плян був такий: без контролі дістались до зовнішнього свинюшника, прибудованого до стіни замку, бо з нього були вікна на волю. Кожен, що виходить у поясовий двір діставав на листі вартового паличку, а повернувшись, паличка закреслювалась, отже контроля. Частина свиней фрау Яунер була теж і у внутрішньому дворі. За ними доглядало двох донських козаків, що часом вивозили гній у кошику на тачці до зовнішнього свинюшника. От ми і підмовили козаків, щоб нас, прикривши соломою, а зварху гноем, вивезли також. Так і сталося: по черзі ми і наплечники опинились між свиней, сковались до закамарку і чекали, дивлячись на години, коли лізти через вікно. Поганіх було кілька хвилин скорченого сидження у кошику, а ще гірше було чекати, аж старий генерал з „жоною” і песиками повернеться з кіна. Нарешті чуем по песиках і закаблучках вартових, що вже вернувся. Під свинюшником ходить вартовий. Вікна сі у двір до вартового і на зовні. Лізмо, пригнувшись, до вікна. Свині, як римські гуси роблять переполох. Чекаємо, аж привикнуть. Відчиняємо вікно, прив'язуємо мотуз. Вилажу першим. Стіна на зовні висока. Перебираю кілька разів тонкий шнур руками і чую, що не витримую — мотуз затонкий і врізується мені в долоні. Тримаючись мотуза лечу вниз на сухі кущі, бите шкло... „Гальт! Вер да?” — крик вартового. Мій колега без рюкзаку летить за мною. З ним те саме — порізався. Швидко тупцюємо між кущі і майже біgom на двірець. По дорозі, під мостом, у потоці мисмо руки і за хвильку вскачуємо до прохідного порожнього потягу з-під вугілля. — У замку сполох, стріли. Вартовий відділ з поліційним посмішком пішов нас шукати, та ми вже були далеко від Нейленгбаху. Іхали, здавалось, на свободу, але з порізаними руками і без наплечників.

Їдемо ми, а руки пухнуть, як тісто на добру паску, незручно і потиличо почухати. Трохи лаємося, трохи плячуємо, що далі. Сірого дощевого ранку приїхав наш порожняк до Майдлінського двірця у Відні. Поставлено його на запасові тори. — Наші долоні — пампухи. Бачимо, що подорож наша скінчена і починаємо показувати голови, в офіцерських кашетах, з товаро-

вого вагону. Правда, колега мій зімняв був кашкет на цивільний спосіб, під кепку, але робітники, що кирками цюкали під рейками, скоро зорінтувалися, що ми за птахи, і незабаром двері нашого вагону широко відчинились і натовп з жінок, дітей і робітників з жандармом спереду обсипав наш вагон довкола. Моя коротка промова, ескорт на двірець, бандажування рук в амбуляторії — і за хвилику вже оглядаємо з передньої платформи трамваю Віденсь в дорозі до касарень Франц Йосифа. Маршируємо попри муштри босняків у червоних фезах (щось як Туреччина) через двір касарень — просто під арешт. Вночі закритою кареткою — перевозять до військової в'язниці. Ну, у в'язниці було по-панськи: чисто, велике вікна з непроглядним шклом, високі стелі, товариство, що в карти грає і ясно та світло і вдень і вночі. В обід, снідання чи вече-рю — приходить з поблизу ресторану кельнер у чорнім з серветкою під пахвою — питає, що будемо їсти. Але так тривало не довго, — приїхав допотопний наш командант табору і вже лаяв нас, лаяв, аж сльози йому на очах були від гіркої образи, що ми йому своєю втечею заподіяли.

Кінчилася ця історія карою для нас. Кара була і грошейко і 8-тижневим штрафбараком, де небо було видно тільки трохи через високий пліт, а на рогах вартої в будках. Були ми першими ластівками, далі було більше й більше ластівок, а робити, крім в карти грati, не було чого. Та за два місяці старанням таборитів, старичок подобрів і повернув назад до Нойленгбаху. Попрощались ми з другим старичком гауптманом з Босні, що наші бажання на вузлики хустинок зав'язував, попрощались з іншими „ластівками“ і поїхали в зелені гори Нейленгбаху. Та цим разом довго тут не затримались, бо знов на фронті оfenзива і треба було звільнити привілейовані місця для полковників.

Переїхавши вже до табору для молодших рангою старшин, мав я нагоду близьче пізнати російського прaporщика у всіх його варіятах. Це був російський інтелігент, півінтелігент і просто прaporщик із фельдфеблів. Багатство перемішане з біднотою, підлота з шляхетністю, розум з глупотою, здоровий сенс з утраченим глудзом.

В однім таборі був прaporщик — текстильний фабрикант з Москви з професійним прізвищем — Аршінов. Грошай йому слали з дому скільки хотів і потребував. А потребував немало, бо і сам пив до білої гарячки і білих слонів і цілій барак колег. Помер з перепою.

Знав одного інженера — вірменина, що жив, думав і мріяв тільки для водяної турбіни, що мав побудувати на Кавказі.

Були такі, що знали по кілька мов досконало, включно з японською, були й такі, що не знали по-російськи і підписатись, як один з дикої дивізії, що рисував арабські букви одержуючи гажу. Були артисти, були музиканти готові до Карнегі-голл, лікарі, агрономи... Був спеціяліст від плекання рож, — ніжна душа. Слився, а за браком гроша, виливав у сусідів ще з гарячих спиртовок денатурат і кришив на хліб навіть т. зв. сухий спирт. Був уже майже сліпий.

Друга ніжна душа пилляла цілыми днями на скрипці і допилявся до того, що виліз на крісло і заявив, що скрипка плаче! — Поїхав до будинку божевільний.

Окрему і дуже кур'озну групу творили прaporщики з фельдфеблів. Мали вони самі до себе напівлевну самопошану, говорили мовою Зощенка і часом були несподівано-легко образливі. Таборовий суд чести розбирал раз „мордобойну“ справу двох таких осіб. На своє оправдання обвинувачений подавав такі факти: „Он меня так і так назавав, он меня матерно в п'ять, в шесть етажей, — усьо йому простів, усьо! Но когда он меня егоістом назавав, ну то звесно, не смог я стерпіть! Не смог! — Звініте! — Тут уже я йому по самой барабанной перепонці в пальтрут заехав!

Мали ми і джур при кімнатах, часом дуже яскравих типів. Трапилось раз через рік користати з послуг фахового, з діда-прадіда шулера з тих, що їздять по ярмарках: красная выиграйть, черная програйть! Був він і поетом притім, хоч не мав найменшого поняття про складання віршів, натомість мав потребу. Оспіував трагедію полону: колючий дріт, асанізаційні бочки, що їх тягнуть на смерть подібні, обдергті постаті полонених, що у вільну хвилину риються як пси у ямах для відпадків, а кругом десятки тисяч хрестів на могилах.

Але при тім знаменито поводилося полоненим, що були на роботах у бауерів, а точніше — у бауерок. Плавали, як вареники в сметані.

Час ішов: рік, другий, третій. В російській імперії прийшла революція. Очевидно, це відбилося і на житті в таборах полонених. Запахло Україною. Дехто зі старшин українського походження почав пренумеровувати українські газети зі Львова, приходили і видання Союзу Визволення України. В цім часі я вже був у таборі Візельбург, куди перевівся, довідавшись, що там є фаховий маляр та ще й педагог, а до малярства мене все тяжло. Почав я потроху вчитись рисунку та ілюстрації. Був тут гурток любителів мистецтва, а в нім добрий перекладчик, з фаху адвокат, що міг читати просто по-російськи німецькі книжки про мистецтво. Ми слухали, дебатували. Та скоро до цих дебат приєднались дебати про Україну. Дебати були такі гарячі, що кінчалися великими конфліктами.

До українства на початку призначалось лише кількох. Дебати вже нерідко переходили в погрози... Цікаво, що з-поміж тих найгарячіших противників українства, кількох пізніше зустрів я в нашій Сірій Дівізії, — були вони добрими старшинами і стали вірними синами України. Не одні з них поклав голову за НЕ, так і не навчившись навіть української мови. Пригадую такого Харченка, що казав: „Взьму рушницу і спіщу!“ — Згинув під Коростенем як сірожупанник, взятий большевиками на багнети.

В той час випадково довідався я від одного свіжораненого полоненого старшини, що в Австрії, в Йозефштадті (чеський Йозефов) формується старшинський табір для російських полонених старшин, що визнають себе українцями. Потягло й мене туди. — Я зголосився тишком на команді табору і за який тиждень, раненько, як всі ще спали, від'їхав.

Для мене перевернулась нова сторінка життя.

Антикомуністичний Конгрес у Гватемалі

12 — 16 жовтня, в Антигуа, столиці Гватемалі, відбувся Антикомуністичний Конгрес Міжамериканської Конфедерації Оборони Континенту. На Конгресі були заступлені 170 антикомуністичних організацій Північної і Південної Америки. В Конгресі взяли участь Голова ЦК АБН п. Ярослав Стецько, який вітав Конгрес від АБН та д-р Н. Процик — Голова ПАБНА.

Ствердживши, що московсько-большевицький імперіалізм є загрозою вільному світові, Конгрес однодушно схвалив резолюцію підтримки змагань за відновлення державності поневолених Росією народів. В окремій точці резолюції схвалено дати політичну і моральну підтримку Антибольшевицькому Ельєкові Народів. В роботах Конгресу взяли участь представники уряду Гватемалі. На передостанній сесії президентові держави вручено пропам'ятний диплом, як вияв пошани до уряду Гватемалі за підтримку Конгресу. Американська преса Бофало подала обширні звідомлення про Конгрес.

Збори ЗУАДК'у

Злучений Українсько-Американський Допомогозий Комітет (ЗУАДК) має за собою 15-річну працю. Ідучи на VI-ий З'їзд його вірилося, що він матиме глибоко-громадський характер, як то й належить такій важливій установі, яку „Свобода” ч. 185 назвала „інституцією нашого сумління”. Але перебіг З'їзду, а, зокрема, дискусії над звітами, якось не віддзеркалили громадського стилю установи, що складається з правників членів українських організацій. Були випадки, що делегатів організацій на З'їзд ставлено під сумнів, мовляв, вони особисто не були „спомагаючими членами”, хоч за статутом такі члени вирішного права голосу не мали. В усному звіті голова ЗУАДК'у наголошував не проблеми, які стояли перед установою, а скаржився більше на незрозуміння завдань його українською спільнотою, а, зокрема, українською пресою Європи. Якимсь дисонансом звучали такі скарги голови.

Бідна преса! Її ми звикли поважати тільки тоді, коли вона кадить, хвалить, реклямує, а як робить критичні завваги, тоді приходить незрозуміння завдань. З'їзд сподівався, що присутній на зборах д-р Перегінець, керманич ЗУАДК'у в Європі, даст вияснення про справи в Європі, на які звертала увагу преса, проте, цього не сталося, бо, як заявив один із членів Дирекції, вияснення д-ра Перегінця не можуть мати місця, бо він тільки звичайний урядовець. І хоч президію З'їзду просили, щоб вияснення було, представник Європи так слова й не одержав. В кулоарах З'їзду круціяли чутки про якісні критичні завваги пані Лотоцької, а обійтися без них, а Шановна пані, подякувавши за 10-річну працю, до нової управи відмовилась увійти. Незрозуміло, як воно було із відрядженням її до Європи — чи на власне бажання вона іздила, як заявив у своєму звіті д-р Галан, чи її відрядила Дирекція, як ствердила пані Лотоцька, цитуючи

листи канцелярії. Присутні сприйняли, що її таки відряджено було до Європи.

Дискусія. Її властиво не було. Поговорили про заборгованість переселених, понарікали на пресу та незрозуміння завдань і на тому скінчилось. Про вибори нової управи можна б написати багато, бо вибрали аж 31 директора, замість, передбачених статутом 27, очевидно, змінивши два рази на З'їзді статут, а двічі достосували його на засіданні Дирекції. Еластичний статут. Під час виборів дебатів було чимало, головно між Українським Робітничим Союзом і Народним Союзом. Багато говорилося про вклад — кожного, а він, як показали цифри, у Робітничого Союзу не такий то вже й великий. Зате участь його у проводі і керівництві — поважна. Директори обрали керівне тіло в такому складі: голова — д-р В. Галан; заступники голови: д-р М. Стажів, Р. Слободян, адв. М. Пізнак, пані К. Пелешок; секретар П. Різник, скарбник І. Харамбура, екзекутивний директор — В. Мудрий.

Н. О.

Конференція Організацій Визвольного Фронту

Піврічна конференція представників Організацій Визвольного Фронту відбулася 5-6 жовтня в Нью Йорку, а 11-12 жовтня в Дітройті. В конференції взяло участь 108 представників Організацій ВФ. Головною точкою нарад була суспільно-політична праця. В дискусіях, що розгорнулися на нарадах, присутні стверджували необхідність посилення і узмістовлення праці в боротьбі з большевизмом і єдинонеділістством. Організації ВФ на місцях мають розгорнути широку суспільно-політичну працю в громадах, всебічно підтримуючи українську національну культуру. Учасники нарад зобов'язалися ініціювати і підтримувати всі заходи, пов'язані із вшануванням Гетьмана Івана Мазепи в 1959 р., а на відзначення 300-ліття перемоги під Кононтопом урядити 4-6 липня маніфестації в таких містах: Нью Йорк-Ньюарк, Філадельфія, Пітсбург, Клівленд, Боффало, Дітройт, Чікаґо. Багато уваги приділено на нарадах зовнішньо-політичній роботі ПАБНА і національному вихованню ЮСУМА.

Конференцію керувала президія, яку в Нью Йорку очолював п. М. Фурда, а в Дітройті п. М. Дужий.

ШАНОВНІ ПЕРЕДПЛАТНИКИ!

ВЖЕ Й ЛИСТОПАД! А ДЕХТО З ВАС, ЧИТАЮЧИ ЖУРНАЛ СКОРО РІК, ДОСІ НЕ ВНІС ПЕРЕДПЛАТИ ЗА НЬОГО. ТАКИХ НЕБАГАТО. НЕВЖЕ Ж ВИ ДОПУСТИТЕ ДО ТОГО, ЩОБ СТАТИ РУІННИКАМИ НАШОЇ ПРЕСИ? КРАЙНЯ ПОРА ЛІКВІДУВАТИ ВАШУ ЗАБОРГОВАНІСТЬ ЗА ЖУРНАЛ, ЩОБ НЕ БУТИ НА ЛИСТІ НЕПЛАТНИКІВ, ЯКУ ПРОГОЛОСИМО В ГРУДНІ. ПОСПІШИТЬ ЛІКВІДУВАТИ СВОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЬ В ЛИСТОПАДІ.

АДМІНІСТРАЦІЯ ВІСНИКА

Видавництво „Вісника” висилає до кольпоражу книжку А. Княжинського „На дні ССРС”. В цікавих спогадах автор подає соціологічну аналізу відносин на імперському дні, в концентраційних таборах. Поспішіть набути цю цінну книгу. Ціна її \$ 2.75.

ПОЖЕРТВИ НА ПІСАНКУ ООЧСУ — 1958 р.

16-й Відділ ООЧСУ, Байон:

С. Доманицький — 2 дол.

По 1 дол.: Е. Равриш, Я. Сірий, М. Пукас, М. Шкодин, В. Фесьо, С. Думський, И. Комарницький, В. Кечула, Т. Ружило, М. Пилипчій, В. Сірий, Г. Божик, Т. Музичка, В. Гупаловський, І. Шкапяк, І. Ванько.

По 0.50 дол.: В. Віntonів, І. Свищук, В. Шклярський.

18-й Відділ ООЧСУ, Трентон

По 2 дол.: С. Саган, І. Фурик, Г. Глушок, З. Федорович, Б. Бойчук.

По 1 дол.: Л. Федорович, М. Косівчук, Л. Лямпіка, Л. Гоянюк, Д. Пасічник, М. Шевців, Я. Панчишин, М. Пиль, І. Зварич, І. Кузь, М. Шлапак, М. Колодій, М. Лукасевич, М. Кузів, Д. Федорак, Д. Надрага, В. Жуковський, М. Дзюбас, М. Мізюк, М. Васильків, М. Волинець, В. Копаниця, В. Маланчук.

І. Галик — 0.80 дол. По 0.50 дол.: В. Сидор, Г. Загірний; В. Швец — 0.25 дол.

9-й Відділ ООЧСУ, Картерет

5 дол.: П. Оначишин.

По 3 дол.: О. Глушик, Ф. Брави.

По 2 дол.: В. Янів, І. Рачинський, Я. Турко, М. Кухта, І. Глушик, В. Матлаґа, С. Торбин, І. Лазор, Т. Дроботій, Мих. Гидзік, Мир. Гидзік, М. Хомут, В. Хомут.

6-й Відділ ООЧСУ, Філадельфія

Амер.-Укр. Клуб — 5 дол.

По 3 дол.: Ю. Лозовський, А. Кушнір.

По 2 дол.: А. Солонинка, І. Бумбар, Я. Росола, М. Сагатий, М. Пилиплюк, П. Грамняк.

По 1 дол.: І. Ярема, А. Стажнів, О. Білик, О. Слюзар, В. В., В. Риндич, М. Н., І Сірий, Лучаковський, А. Марусяк, підпис нечиткий, Джордж В., Штогрин, Диміцькі, Т. Халус, М. Прончак, Осип Г., Г. Дибелль, І. Палько, М. Боднар, Т. Гоцинець, М. Римарчук, Петрович, Міджак, Р. Савицький, Р. Флюнт, М. Артимів, С. Луцишин, Л. Кушнір, Чарльз П., В. Курчаба, В. Паздрій, І. Олексишин, М. Грабовенський, І. Білинський, Андрій Бутинський, В. Лесів, І. Петриків, А. Фрагніто, П. Бумбар, Гавриш, Щупаківський, І. Яворський, О. Сохар, О. Ташарський, проф. Жилавій, П. Кучерявий, М. Бута, В. Сенів, Я. Вернадин, М. Шаран, Ковалишин, М. Мисишин, О. Кусень, М. Бесага, І. Чикота, І. Майчук, О. Смачило, Д. Слобода, М. Лисата, Д. Гурин, О. Баривка, Г. Михалюк, Ф. Дубчак, І. Галаса, О. Сеник, Ю. Нагірняк, Д. В., В. Щерба, Л. Бучинський, В. Труш, М. Лиськів, М. Несторович, Ю. Гаманюк, Д. Зазуляк, П. Пекар, В. Тисяк, С. Страхманчук, А. Дилпк, І. Юрес, М. Д., Л. Заставний, В. Іцгла.

По 0.50 дол.: І. Михайлічко, С. Мілер, Ф. Королець.

11-й Відділ ООЧСУ, Іонкерс

І. Бібко — 5 дол.

По 3 дол.: Б. Вінюк, д-р В. Кіналь, С. Гілл, С. Гаврилюк.

По 2 дол.: д-р Чвартальський, І. Булат, Каравеєвський.

По 1 дол.: О. Кудрик, І. Бабухівський, І. Хоманчук, Р. Борковський, С. Баницький, Т. Ропіцький, В. Подоляк, А. Сивик, В. Поповіч, П. Гарасимів, М. Макар, Н. Чолій, М. Кабляк, Хомяк, М. Шапкевич, П. Шкафаровський, В. Мандзій, Кашчак, С. Михалько, Т. Корінь, М. Биньовський, М. Оліярчик, Т. Шмагай, Г. Мороз, М. Поступак, І. Пришляк, М. Шпак, І. Сивик, І. Боженко, І. Дошина, М. Хінальський, Л. Шморгай, В. Черевко, С. Коціала, О. Дудар, С. Коцур, М. Моксаль, В. Тимечко, М. Кульчицька, З. Іховлас, М. Сидор, І. Палій, М. Зварич, Т. Коцур, І. Романчик, С. Ревак, П. Костечко, М. Періг.

По 0.50 дол.: С. Женецький, В. Піцик, І. Рибак.

29-й Відділ ООЧСУ, Лорейн

Р. Стеткевич — 5 дол.

В. Цікало — 2 дол.

По 1 дол.: Т. Малачинський, д-р Сілецкі, Е. Пащин, С. Гончарик, В. Бучинський, Я. Рудяк, В. Назар, Ф. Сілецкі, П. Фенчак, М. Кушнір, І. Сачко, М. Баюрчак, О. Кришталь, О. Дрогомирецький.

По 0.50 дол.: Б. Колюшик, Г. Черник, П. Гаганецькі, В. Сеньків, М. Ступарек, М. Турій, Г. Дирів.

16-й Відділ ООЧСУ, Байон

По 1 дол.: С. Домарацький, Е. Равриш, М. Пукас, С. Думський, Г. Божик, Г. Хмельницький, В. Софінський, И. Комарницький, Іван П., Е. Сірий, І. Думський, В. Кіннон, С. Зелінський, М. Кушнір, Т. Драганчук.

По 0.50 дол.: І. Ванько, В. Віntonів.

**ВИДАВНИЦТВО „ВІСНИК” МАЄ НА ПРОДАЖ
ТАКІ КНИЖКИ:**

Ціна в дол.

Правда про Росію — за Астольфом де Кюстіном	2.00
опрацював О. Мирчанський	2.50
Ф. Одрач: Щебетун — повість, 294 стор.	1.25
Л. Старицька-Черняхівська: Іван Mazepa,	
стор. 154	0.50
Л. Старицька-Черняхівська: Останній сніп,	
44 сторінки	2.75
Д. Донцов: Підстави нашої політики,	
210 стор., тверда оправа	2.25
м'яка оправа	3.75
М. Чировський: The economic factors in the growth of Russia, тв. оправа, 178 стор.	1.00
Е. Маланюк: До проблеми большевизму,	
82 стор.	8.75

УПРАВИ ВІДДІЛІВ! У ЛИСТОПАДІ І ГРУДНІ ЗМІЩНІМ ФІНАНСОВІ СПРОМОЖНОСТІ „ВІСНИКА” І ВИДАВНИЦТВА. ЛІКВІДУЙТЕ ЗАБОРГОВАНІСТЬ, НАДІШЛИТЬ ПРЕСОВИЙ ФОНД, ОРГАНІЗУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТУ НА 1959 РІК.

ВИДАВНИЦТВО ВІСНИКА